

Achter de keuze van remigratie

Literatuuronderzoek naar de overheidsbemoedening rondom remigratie en het mogelijke effect daarvan op de keuze van potentiële remigranten.

Achter de keuze van remigratie

Literatuuronderzoek naar de overheidsbemoeyenis rondom remigratie en het mogelijke effect daarvan op de keuze van potentiële remigranten.

Rotterdam, mei 2011

Khadija Azizi

Studentnummer: 297378

Erasmus Universiteit Rotterdam

Faculteit der Rechtsgeleerdheid

Scriptiebegeleider: dhr. dr. Nick Efthymiou

'Voor mijn allerliefste moeder Fatima en mijn allerliefste vader Abdelaziz'

Voorwoord

Achter elke keuze die gemaakt wordt, ligt een samenhang van verschillende factoren die uiteindelijk naar een bepaalde besluit leiden. Ook bij het bepalen van een(nieuwe) woonplaats, met name wanneer dit een verhuizing naar het buitenland betekent, gaat een lange proces van het maken van afwegingen aan vooraf.

Ter afronding van mijn masteropleiding Staats- en bestuursrecht aan de Erasmus universiteit in Rotterdam heb ik gekozen voor het schrijven van een scriptie over remigratie. Mijn keuze voor het schrijven van mijn scriptie met de titel 'Achter de keuze van remigratie' is ontstaan uit nieuwsgierigheid naar de achtergrond van de keuze voor remigratie van de in Nederland gevestigde migranten, in het bijzonder de voormalige gastarbeiders en hun kinderen. Met name na de invoering van de Remigratiewet is remigratie aantrekkelijk geworden. In mijn scriptie gaat vooral de aandacht naar de overheidsbemoediging rondom remigratie en het mogelijke effect daarvan op de keuze van potentiële remigranten.

Velen hebben mij geholpen tijdens het schrijven van deze scriptie. Ik bedank iedereen die mij op enigerlei wijze heeft geholpen. In het bijzonder bedank ik mijn scriptiebegeleider dr. Nick Efthymiou voor de prettige en leerzame manier van zijn begeleiding. Ook dank ik de SSR voor onder andere de mogelijkheid die zij mij geboden hebben om een 'snuffelstage' te lopen bij het steunpunt van de SSR in Marokko. In dit verband gaat mijn dank in het bijzonder uit naar Mohamed Sayem, Rachida el Boundati en Joke Verkuijden. Mijn hartelijke dank ook aan Bob Elbracht voor het lezen van mijn scriptie ter correctie. Tot slot nog mijn dank aan de medewerkers van het Nederlands Migratie Instituut voor hun behulpzaamheid en toegankelijkheid.

Lijst met afkortingen

AmvB	Algemene Maatregel van Bestuur
ANW	Algemene Nabestaandenwet
AOW	Algemene Ouderdomswet
Art.	Artikel
Awb	Algemene wet bestuursrecht
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CNSS	Caisse Nationale de la Sécurité Sociale
CVZ	College voor Zorgverzekeringen
EMN	Europees migratienetwerk
EER	Europese Economische Ruimte
EU	Europese Unie
IND	Immigratie en Naturalisatiedienst
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie
KB	Koninklijk Besluit
nr.	Nummer
NMI	Nederlands Migratie Instituut
SER	Sociaal Economische Raad
SSR	Stichting Steunpunt Remigranten
Stb.	Staatsblad
Stcrt.	Staatscourant
SVB	Sociaal Verzekeringsbank
SVR	Sociaal Verzekeringsraad
VUT	Vervroegde uittreding
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WW	Werkloosheidswet
ZFW	Ziekenfondswet

Inhoudsopgave

Voorwoord

Lijst met afkortingen

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	1
2.	Korte historie en ontwikkelingen in het (r)emigratiebeleid	2
2.1.	Wetten en regelingen met betrekking tot emigratie naar traditionele emigratielanden zoals Australië, de VS en Canada	2
2.1.1.	Landverhuizingswet 1936	2
2.1.2.	Wet op de organen voor de Emigratie 1951	3
2.1.3.	Emigratiewet 1967	3
2.1.4.	Emigratie-Bijslagregeling 1956	3
2.1.5.	Emigratie-Bijslagregeling 1982	3
2.2.	Beëindiging van de overheidsbemoeienis met emigratie naar de traditionele bestemmingslanden	4
2.3.	Wetten en regelingen met betrekking tot remigratie van minderheidsgroepen	4
2.3.1.	Experimentele Remigratieregeling 1985	4
2.3.2.	Remigratieregeling 1985	5
2.3.3.	Remigratiewet 2000	5
3.	De Remigratiewet onder de loep	7
3.1.	Doelstelling Remigratiewet	7
3.2.	Doelgroepen Remigratiewet	8
3.2.1.	Nederlanders	8
3.2.2.	Antilianen en Arubanen	8
3.2.3.	Burgers van de Europese Unie	9
3.2.4.	Vluchtelingen en asielgerechtigden	9
3.2.5.	Molukkers	10
3.2.6.	Surinamers	10
3.3.	De remigratievoorzieningen	11
3.3.1.	De basisvoorziening en de remigratievoorziening	11
3.3.2.	Voorwaarden om aanspraak te kunnen maken op de voorzieningen	11
3.3.3.	De ingangsdata en de beëindiging van het recht op voorzieningen	12
3.3.4.	Wijzigingen in de Remigratiewet ten opzichte van de Remigratieregeling	13
3.4.	De remigratie uitkering	19
3.4.1.	Vaststelling van de remigratie-uitkering	19
3.4.2.	Vervoer en hervestiging	20
3.4.3.	Verandering in de gezinssituatie van de remigrant	20
4	De politiek in discussie over de Remigratiewet	21
4.1.	Integratie	21
4.2.	Remigratie bekeken in het licht van integratie	22
4.2.1.	Doelgroepen	22

4.2.2.	Leeftijdsgrens en de uitkeringseis	22
4.2.3.	Termijnen verblijfsduur voor remigratieaanvraag	24
4.2.4.	Schrappen van de basisvoorziening	24
4.2.5.	Terugkeeroptie	25
4.2.6.	Afstand doen van het Nederlanderschap	25
4.3.	Conclusie	26
5	Instellingen	28
5.1.	Sociaal Verzekeringsbank	28
5.2.	Bureau voor Sociale Zaken en de Sociaal Attachés	28
5.3.	Nederlands Migratie Instituut	29
5.4.	Ministeries	29
5.5.	Overige instanties	30
6.	Stichting Steun Remigranten	31
6.1.	Korte historie Stichting Steun Remigranten	32
6.2.	Organisatiestructuur Stichting Steun Remigranten	32
6.3.	Werkzaamheden Stichting Steun Remigranten	33
6.4.	Samenwerkingspartners	34
6.5.	De Nederlandse wetgeving voor remigranten	35
6.5.1.	Invoering van de Wet Beperking Export Uitkeringen 2000	35
6.5.2.	Invoering van de Zorgverzekeringswet 2006	35
6.5.3.	Invoering van de Remigratiewet 2000	36
6.5.4.	Andere wetwijzigingen	37
7.	Onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie	38
7.1.	Aanleiding voor het project 'Achtergelaten Marokkaanse vrouwen'	38
7.2.	Doel en omschrijving van het project 'Achtergelaten Marokkaanse vrouwen'	39
7.3.	Rol Stichting Steun Remigranten in het project 'Achtergelaten Marokkaanse vrouwen'.	40
7.4.	Samenwerkingsverbanden in het kader van het project 'Achtergelaten Marokkaanse vrouwen'	40
7.5.	Toekomstperspectief	40
7.6.	Onvrijwillige achterlating of remigratie van minderjarige kinderen	41
7.7.	Terugkeerwens van jongeren	41
7.8.	Zoektocht naar oplossingen	42
7.8.1.	Maatregelen bij de problematiek rondom onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie	42
7.8.2.	Oplossingen voor de terugkeerwens van jongeren na remigratie	44
7.9.	Conclusie hoofdstuk 6 en 7	45
8.	Eindconclusie en aanbevelingen	47
9.	Literatuurlijst	51

Inleiding

Achter de keuze van remigratie

Voor u ligt de scriptie met als titel 'Achter de keuze van remigratie'. Het gaat hierbij om de migranten die in Nederland hebben gewoond en ervoor gekozen hebben om naar hun herkomstland te remigreren. In het bijzonder zal deze scriptie gaan over de voormalige gastarbeiders die in de jaren zestig en zeventig naar Nederland kwamen. Deze gastarbeiders werden door de Nederlandse overheid uit verschillende landen geworven om hier te werken aan de opbouw van de Nederlandse economie.¹ De toenmalig verzuilde Nederlandse samenleving in Nederland heeft met de komst van deze gastarbeiders meer kleur gekregen. De afgelopen jaren keren echter steeds meer voormalig gastarbeiders terug naar hun land van herkomst. De overheid ziet voor zichzelf kennelijk een rol rondom de remigratie van migranten weggelegd en heeft daartoe sinds een aantal jaren een remigratiebeleid ontwikkeld. Tot op heden is er nog steeds discussie over het bestaan van overheidsbemoediging rondom remigratie.² Door sommigen worden de Remigratiewet en de daarin vastgestelde remigratievoorzieningen als facilitering gezien, terwijl anderen de remigratie-uitkering dysfemistisch als een 'oprotpremie' duiden. Centraal in deze scriptie staat de overheidsbemoediging rondom remigratie enerzijds, en de verhouding tot de vrije keuze voor remigratie van de migrant anderzijds.

Het uitgangspunt van het remigratiebeleid is dat bij remigratie de vrije wil en keuze van een migrant voorop staan.³ Echter, met overheidsbemoediging kan het gedrag van een burger gestuurd worden waardoor de vrije wil niet (meer) voorop staat. Hierbij dringt zich de volgende vraag op:

Is de overheidsbemoediging rondom remigratie van de in Nederland gevestigde migranten bevorderend voor een vrije keuze voor remigratie?

Om te kunnen beantwoorden of het uitgangspunt van het remigratiebeleid wordt waargemaakt, zal in deze scriptie worden ingegaan op de verschillende vormen van overheidsbemoediging rondom hedendaagse remigratie.

In hoofdstuk 2 komt de historische achtergrond van overheidsbemoediging op het gebied van (re)migratie aan de orde. In hoofdstuk 3 zal de Remigratiewet uitgebreid besproken worden. In hoofdstuk 4 zal worden ingegaan op de overheidsbemoediging rondom remigratie in relatie tot de integratieproblematiek in de samenleving. In de hoofdstukken 5 en 6 zullen de verschillende instellingen, die zich op enigerlei wijze met remigratie van migranten bezighouden, worden behandeld. In hoofdstuk 7 zal het veelal onderbelichte verschijnsel van onvrijwillige remigratie aan de orde komen. Tot slot zal in de eindconclusie de hoofdvraag beantwoordt worden en zullen enkele aanbevelingen worden gedaan.

---

¹Kemma & Willemstein 1988, p. 4.

²*Aanhangsel Handelingen II* 2010-2011, 1249.

³*Kamerstukken II* 1997/98, 25 741, nr. 3, p. 3. en *Kamerstukken II* 1984/85, 18 939, nr. 1 en 2, p. 4.

Korte historie en ontwikkelingen in het (r)emigratiebeleid

In dit hoofdstuk zal kort de geschiedenis van het (r)emigratiebeleid worden behandeld. De eerste overheidsbemoeyenis op het gebied van migratie betrof de overheidsbemoeyenis op de emigratie van Nederlanders naar traditionele emigratielanden, zoals Australië, de VS en Canada. De voornaamste aanleiding hiervoor was de grote werkloosheid in Nederland. De eerste wet op het terrein van emigratie, de Landverhuizingswet 1936⁴ dateert dan ook uit de crisisjaren. Toen omstreeks 1960 sprake was van een voorspoedige economische ontwikkeling was de overheidsbemoeyenis op de emigratie naar de traditionele emigratielanden minder vanzelfsprekend geworden. Wel zag de overheid met de komst en vertrek van de voormalige gastarbeiders een rol voor zichzelf bij de regulering van remigratie.

Om globaal een beeld te schetsen van de overheidsbemoeyenis op het gebied van (r)emigratie volgt hieronder een kort overzicht van de belangrijkste wetten en regelingen die van kracht waren.

§ 2.1. Wetten en regelingen met betrekking tot emigratie naar traditionele emigratielanden zoals Australië, de VS en Canada

In deze paragraaf zal een aantal wetten en regelingen die betrekking hadden op de emigratie naar traditionele emigratielanden zoals Australië, de VS en Canada kort besproken worden.

§ 2.1.1. Landverhuizingswet 1936

De voornaamste aanleiding voor de overheid om emigratie te stimuleren en te reguleren was de grote werkloosheid. De Landverhuizingswet 1936 dateert dan ook uit de crisisjaren. Deze wet regelde niet alleen de doortocht en het vervoer, maar ook de voorlichting, propaganda, werving, arbeidsbemiddeling, gezondheid en veiligheid. Ten tijde van de totstandkoming van de Landverhuizingswet 1936 werd er door de overheid weinig rechtstreekse aandacht aan de emigratie besteed. De overheid verschafte subsidie aan een particuliere organisatie, de Stichting Landverhuizing Nederland (SLN)⁵, welke in brede kring bekendheid gaf aan mogelijkheden van emigratie. Pas in de jaren vijftig van de vorige eeuw besloot de regering emigratie rechtstreeks te stimuleren door niet alleen subsidies te verlenen aan de SLN maar ook subsidies te verlenen aan emigranten. De overheid nam steeds meer de taak over die de SLN voordien had uitgevoerd, namelijk het onderhandelen met buitenlandse overheden.⁶

Toen omstreeks 1960 een voorspoedige economische ontwikkeling zichtbaar was, was de overheidsbemoeyenis op de emigratie naar traditionele emigratielanden minder vanzelfsprekend geworden. De Raad voor de Emigratie⁷ werd verzocht advies uit te brengen over het in de toekomst te voeren emigratiebeleid en over een eventuele herziening van de

---

⁴ Landverhuizingswet 1936, *Stb.* 1936, 804.

⁵ <http://www.nationaalarchief.nl/emigranten/nl/achtergrondinfo_2.2.asp>.

⁶ Inventaris van het archief van de Raad voor de Emigratie, 1952-1968, nr. 21570, p. 7.

⁷ Wet op de organen voor de Emigratie 1951 te vinden in het Inventaris van het archief van de Raad voor de Emigratie, 1952-1968, nr. 21570, p. 10.

Landverhuizingswet 1936. Op advies van de Raad voor de Emigratie werd de Landverhuizingswet 1936 ingetrokken, nadat enkele bepalingen daaruit in de Wet op de organen voor de Emigratie zouden zijn opgenomen.⁸

§ 2.1.2. Wet op de organen voor de Emigratie 1951

Op 27 juli 1951 werd de Wet op de organen voor de Emigratie ingediend, waarmee onder andere de Raad voor de Emigratie, het Emigratiebestuur en de Emigratiedienst werden ingesteld. De Emigratiedienst was het centrale administratieve en uitvoerende orgaan voor de landverhuizing. Er werden verschillende migratieovereenkomsten gesloten om de migratiestroom in zo goed mogelijke banen te leiden en de samenwerking tussen de voor de uitvoering verantwoordelijke organen in Nederland en het ontvangende land op meest doeltreffende wijze te bevorderen.⁹

§ 2.1.3. Emigratiewet 1967

In 1967 werd de Wet op de organen voor de Emigratie 1951¹⁰ gewijzigd en vernoemd tot Emigratiewet 1967.¹¹ In de Emigratiewet 1967 was de bevoegdheid van de regering opgenomen om een AMvB tot stand te brengen, waarbij aan emigranten financiële steun kon worden gegeven. Echter, een dergelijke AMvB is nooit tot stand gekomen en de financiële bijdragen aan emigranten bleef gebaseerd op de Emigratie-Bijslagregeling van 1956. De Emigratiewet 1967 werd pas ingetrokken met de in werking treding van de Remigratiewet¹².

§ 2.1.4. Emigratie-Bijslagregeling 1956

In de jaren vijftig van de vorige eeuw kwam de eerste regeling waarbij de overheid financiële bijdragen in de emigratiekosten verleende. Deze overheidsbijdrage voor emigratie werd in 1956 gereguleerd in de Emigratie-Bijslagregeling 1956.¹³ De betalingen die hieruit werden gedaan hadden een wettelijke basis in de toen van kracht zijnde begrotingswet.

§ 2.1.5. Emigratie-Bijslagregeling 1982

De Emigratie-Bijslagregeling 1956 werd in 1982 aangepast en werd bekend als Emigratie-Bijslagregeling 1982¹⁴. De Emigratiebijslagregeling 1982 hield in dat de bepalingen van de Emigratie-bijslagregeling uit 1956 opnieuw werden vastgesteld als AmvB, met invoering van een vermogenscriterium.¹⁵ Dit criterium hield in dat personen die voornemens waren te emigreren alleen aanspraak konden maken op financiële steun wanneer hun inkomsten niet toereikend waren om hierin zelf te voorzien.

---

⁸Inventaris van het archief van de Raad voor de Emigratie, 1952-1968, nr. 21570, p. 9.

⁹Inventaris van het archief van de Nederlandse Emigratie Dienst, (1916) 1952-1993, nr. 21572, p. 8.

¹⁰Wet van 24 mei 1952, *Stb.* 1952, 279 en zie ook inventaris van het archief van de Nederlandse, Emigratie Dienst, (1916) 1952-1993, nr. 21572, p. 8.

¹¹Emigratiewet 1967 en zie ook inventaris van het archief van de Nederlandse Emigratie Dienst, (1916) 1952-1993, nr. 21572, p. 9 en 16.

¹²Artikel 13 Remigratiewet 2000.

¹³Emigratie-bijslagregeling van 29 februari 1956, *Stcr.* 1956, 51.

¹⁴Koninklijk Besluit Emigratie-Bijslagregeling van 25 oktober 1982, *Stb.* 1982, 774.

¹⁵Inventaris van het archief van de Directie voor de Emigratie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, (1933) 1945 – 1994, nr. 21586, p. 16.

§ 2.2. Beëindiging van de overheidsbemoeyenis met emigratie naar de traditionele bestemmingslanden

Op 27 maart 1992 heeft het kabinet, in het kader van de herbezinning op de taken van de rijksoverheid, besloten om de bemoeyenis van de rijksoverheid met emigratie geheel te beëindigen.¹⁶ De redenen hiervoor waren dat met voortzetting van de rijksbemoeyenis met emigratie geen Nederlands belang meer werd gediend en de burger geacht kon worden zonder tussenkomst van de overheid te emigreren. Op basis van dit kabinetsbesluit werd de Emigratie-Bijslagregeling 1982 in 1993 ingetrokken en werden van rijkswege geen financiële middelen meer beschikbaar gesteld voor het verlenen van een bijdrage aan emigranten in de kosten van hun emigratie.

§ 2.3. Wetten en regelingen met betrekking tot remigratie van minderheidsgroepen

In deze paragraaf zal een kort overzicht gegeven worden van de regelingen en de Remigratiewet waarvan de minderheidsgroepen de doelgroepen zijn. De doelgroepen worden uitgebreid besproken in het volgende hoofdstuk van deze scriptie.

§ 2.3.1. Experimentele Remigratieregeling 1985

De doelgroep van de Experimentele Remigratieregeling 1985 is de groep personen uit de etnische minderheidsgroepen genoemd in de Minderhedennota.¹⁷ In de Minderhedennota werd het voorgenomen remigratiebeleid als onderdeel van het minderhedenbeleid uiteengezet. Hoewel de Minderhedennota primair uitging van het verblijf in Nederland werd erkend dat velen onder de etnische minderheidsgroepen een verlangen hadden om terug te keren naar het herkomstland. In de Minderhedennota kwam er ruimte voor financiële overheidsbijdrage aan migranten uit etnische minderheidsgroepen die een wens hadden om te remigreren naar het land van herkomst. Dit zorgde voor discussies welke terug te lezen zijn in de Minderhedennota. De financiële overheidsbijdrage werd opgesplitst in een basisvoorziening en een aanvullende voorziening.¹⁸ De splitsing van deze voorzieningen werd overgenomen in de Experimentele Remigratieregeling 1985.¹⁹

De Sociale Verzekeringsraad (SVR) heeft het kabinet afgeraden om in het bestaande uitkeringsstelsel ingrijpende wijzigingen, die noodzakelijk zijn voor het mogelijk maken van het exporteren van uitkeringen, in te voeren. Zodoende is op advies van de SVR gekozen om de remigratiefaciliteiten in een nieuwe regeling vast te stellen: de Experimentele Remigratieregeling bedoeld voor een groep personen uit etnische minderheidsgroepen, welke het meest kwetsbaar is in de samenleving en een sterk verlangen heeft naar terugkeer naar het herkomstland.

De gedachte achter het experimentele karakter van deze regeling was dat een veralgemenisering van de regeling zou kunnen leiden tot financieel onbeheersbare gevolgen. Bovendien kan een grote groep migranten uit de etnische minderheidsgroepen zelf voorzien in de kosten voor remigratie.

---

¹⁶Kamerstukken II 1991/92, 22 300 XV, nr. 74 en Kamerstukken II 1992-1993, 22 800 XV, nr. 12, p. 1.

¹⁷Kamerstukken II 1982/83, 16102, nr. 20-21.

¹⁸Zie ook paragraaf 3.3. van deze scriptie.

¹⁹Besluit van 8 november 1985, *Stb.* 1985, 595 en Besluit van 8 november 1985, *Stb.* 1985, 596.

Door deze regeling op experimentele basis uitvoer te geven, werd gedurende een jaar personen in de leeftijdscategorie 55-65 jaar in de gelegenheid gesteld aanspraak te maken op de remigratievoorzieningen. De overheid kon door middel van deze experimentele regeling een goede inventarisatie en evaluatie maken. Op basis hiervan kon een besluit genomen worden of en zo ja, hoe de regeling voor de remigratievoorzieningen vorm te geven. Uit een tussentijdse evaluatie bleek echter dat er nog onvoldoende ervaring was opgedaan voor een verantwoorde besluitvorming over het al dan niet invoeren van een definitieve regeling. Het kabinet besloot daarom de periode waarin een remigratie-uitkering kon worden aangevraagd te verlengen tot 16 november 1987.²⁰

§ 2.3.2 Remigratieregeling 1985

Na twee jaar experimenteren is naar aanleiding van de bevindingen genoemd in de Nota Voortzetting Remigratiebeleid²¹ van het Kabinet Lubbers II besloten om de Experimentele Regeling 1985 een definitief karakter te geven. Zodoende werd de Experimentele Regeling 1985 op 5 februari 1988 omgezet in een definitieve regeling: de Remigratieregeling 1985.²²

Onderzoek heeft uitgewezen dat de regeling in een duidelijke behoefte voorziet.²³ Het verlangen naar terugkeer naar het herkomstland bestaat vooral onder de migranten met een geringe geïntegreerdheid in de Nederlandse samenleving. Toch wordt vaak gekozen voor een voortgezet verblijf in Nederland vanwege het ontbreken van voldoende inkomenszekerheid in het herkomstland. In deze situatie biedt de remigratieregeling uitkomst door de voortgezette inkomenszekerheid na remigratie. De remigratieregeling blijkt een geschikt instrument om het bestaande terugkeeridee te realiseren.

Bij het vastleggen van de Remigratieregeling 1985, werd de leeftijdsgrens van 55 jaar verlaagd naar 50 jaar.²⁴ De Remigratieregeling 1985 is in de loop van de jaren diverse keren gewijzigd, in de meeste gevallen ging het daarbij om de toevoeging van bestemmingslanden waar bij terugkeer een remigratievergoeding kan worden gevraagd. De basisfaciliteit is geregeld in de Basisremigratiesubsidieregeling 1985.²⁵

§ 2.3.3. Remigratiewet 2000

In de brief van het Kabinet Kok I aan de Tweede Kamer van 25 januari 1996²⁶ staan de overwegingen van het Kabinet om de toen bestaande mogelijkheden voor remigratie van minderheden voort te zetten en waar nodig te verbeteren. De overwegingen zijn gebaseerd op verschillende ontwikkelingen die in de brief omschreven worden. Een ontwikkeling is bijvoorbeeld dat de komende jaren een belangrijk deel van de eerste generatie migranten de leeftijd zal bereiken waarop het verlangen naar terugkeer naar het herkomstland alsmaar groter wordt. De stroef verlopende integratie in de Nederlandse samenleving en arbeidsmarkt van de minderheidsgroepen, met name onder de wat oudere, kwetsbare personen uit de groep hebben ertoe geleid dat er meer belang is bij het faciliteren van

²⁰ Besluit van 27 januari 1987, *Stb.* 1987, 28 en Toet & Van de Vrie, p. 14.

²¹ *Kamerstukken II 1986/87*, 18 939, nr. 29.

²² Koninklijk Besluit van 5 februari 1988, *Stb.* 1988, 59.

²³ Van den Tillaart e.a. 2000, p. 97-100; Ipso Facto (1986), evaluatieonderzoek naar het gebruik van de Experimentele Remigratieregeling Leiden en *Kamerstukken II 1986/87*, 18 939, nr. 25.

²⁴ Besluit van 5 februari 1998, *Stb.* 1998, 59.

²⁵ Besluit van 8 november 1985, *Stb.* 1985, 596.

²⁶ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 401, nr. 7.

remigratie. Inmiddels is gebleken dat deze kwetsbare groep verlangt naar een terugkeer naar het herkomstland en het verblijf slechts in Nederland continueert vanwege het zeker stellen van inkomsten. Uit onderzoek is gebleken dat oudere migranten graag zouden willen remigreren wanneer hiertoe de mogelijkheid is.²⁷

Verder noemt de brief redenen voor de overheid om remigratie te faciliteren vanuit maatschappelijk, financieel en internationaal oogpunt. Remigratie van oudere allochtonen bespaart de overheid geld op het gebied van onder andere ouderenzorg en huisvesting voor deze personen. Bovendien ontvangen betrokkenen veelal een uitkering wanneer zij nog in Nederland verblijven en is de hoogte van de uitkering die zij zullen ontvangen bij remigratie lager. Ook wanneer sprake zal zijn van circulaire migratie behoudt de overheid dit financiële voordeel. Een ander belangrijke reden is dat het faciliteren van remigratie internationale waardering krijgt. Herkomstlanden hebben zeker belang bij remigratie; remigranten zijn een kleine impuls voor de lokale economische ontwikkeling in het herkomstland.

Naar aanleiding van de bovengenoemde brief zijn in een notitie²⁸ hoofdlijnen van het te voeren remigratiebeleid geschetst. Verder is een aantal verbeteringen van de bestaande remigratieregelingen (de Remigratieregeling 1985 en de Basisremigratiesubsidieregeling 1985) toegezegd.

Het wetsvoorstel Remigratiewet werd op 12 november 1997 ingediend. Echter, vanwege enkele wijzigingen²⁹ en amendementen³⁰ trad de Remigratiewet pas op 1 april 2000³¹ in werking.

In de Motie Heroverweging Remigratiewet³² wordt overwogen om het remigratiebeleid aan te passen aan het huidige sociale beleid. Deze motie heeft Minister Van der Laan in zijn brief van 13 november 2009³³ beantwoord. Deze brief wordt in hoofdstuk 4 van deze scriptie nader besproken.

---

²⁷ Van den Tillaart e.a. 2000, p. 97-98.

²⁸ *Kamerstukken II* 1995/96, 24 401, nr. 19.

²⁹ *Kamerstukken II* 1997/98, 25 741, nr. 7 en Wijzigingswet Wet van 16 september 1999.

³⁰ *Kamerstukken II* 1997/98, 25 741, nr. 7-15.

³¹ Koninklijk Besluit van 15 maart 2000, *Stb.* 2000, 129.

³² *Kamerstukken II* 2008/09, 31 700 XVIII, nr. 20.

³³ *Kamerstukken II* 2009/10, 32 123 XVIII, nr. 29.

De Remigratiewet onder de loep

In dit hoofdstuk wordt de Remigratiewet³⁴ beschreven. Hierbij zal vooral de aandacht gaan naar de verbeteringen die de overheid met de Remigratiewet heeft willen realiseren. In de Remigratiewet wordt onder remigreren verstaan 'het zich buiten het Koninkrijk, in het land van herkomst vestigen'.³⁵ Als eerste zal de doelstelling en de uitbreiding van de doelgroep van de Remigratiewet besproken worden. Vervolgens komen de belangrijkste wijzigingen op het remigratiebeleid met de invoering van de Remigratiewet aan de orde. Enkele evaluerende opmerkingen komen in het laatste hoofdstuk aan bod.

§ 3.1. Doelstelling Remigratiewet

De regering heeft zich met het vaststellen van de Remigratiewet als doel gesteld om faciliteiten te scheppen voor potentiële remigranten en zodoende de mogelijkheid om te remigreren te vergemakkelijken. Voor het bestaan van deze remigratiefaciliteiten is niet primair van belang hoeveel personen daadwerkelijk daarop een beroep doen en feitelijk remigreren. De vrijwillige, persoonlijke en verantwoorde keuze van de betrokkenen om te remigreren dient voorop te staan.³⁶ Met het remigratiebeleid tracht de wetgever allerlei belemmeringen die deze keuze tot remigratie in de weg staan weg te nemen. Met het huidige remigratiebeleid en de remigratiefaciliteiten wordt een redelijke mate van bestaanszekerheid voor de remigrant gewaarborgd. Een objectieve voorlichting aan de doelgroepen is van groot belang, immers, een goed gefaciliteerd remigratiebeleid zal niet alleen ten goede komen aan de remigrant, maar zeker ook aan alle landen van herkomst en aan Nederland.

In de volgende paragraaf zullen de doelgroepen waarvoor deze remigratiefaciliteiten bedoeld zijn aan bod komen. In beginsel gaat het om personen die niet over de Nederlandse nationaliteit beschikken of die bereid zijn daarvan zo spoedig mogelijk afstand te doen.³⁷

---

³⁴ Remigratiewet 2000.

³⁵ Artikel 1 sub c van de Remigratiewet.

³⁶ *Kamerstukken II 1997/98, 25 741, nr. 3, p. 3. en Kamerstukken II 1984/85, 18 939, nr. 1 en 2, p. 4.*

³⁷ Artikel 2 van de Remigratiewet.

§ 3.2. Doelgroepen Remigratiewet

Tot 1 april 2000 waren nog de verschillende remigratieregelingen van kracht. In het vorige hoofdstuk zijn deze regelingen reeds aan de orde geweest. In deze paragraaf zullen de veranderingen die geleid hebben tot een uitbreiding van de doelgroepen van de Remigratiewet besproken worden.

Het uitgangspunt is dat de doelgroepen van de Remigratiewet overeenkomen met de doelgroepen van het integratiebeleid. Deze doelgroepen zijn vermeld in de 'Contourennota integratiebeleid etnische minderheden'³⁸ en in de Nota 'Kansen krijgen, kansen pakken'.³⁹

Tot de doelgroepen van het integratiebeleid behoren: Antilianen en Arubanen, ex-Joegoslaven, Kaapverdianen, Marokkanen, Molukkers, Surinamers, Tunesiërs, Turken, vluchtelingen en asieltgerechtigden, zigeuners en woonwagengewoners en Zuid-Europeanen. In de volgende sub-paragrafen zullen de groepen die thans onder de doelgroepen van de Remigratiewet vallen, worden besproken.

§ 3.2.1. Nederlanders

Remigratieregelingen en de in het leven geroepen remigratiefaciliteiten waren van oorsprong bedoeld voor migranten met een wens tot terugkeer naar het land van herkomst. In eerste instantie zijn de remigratieregelingen niet toegankelijk gemaakt voor personen die ook een Nederlandse nationaliteit bezitten. Nu is die mogelijkheid er wel, echter dient wel afstand gedaan te worden van de Nederlandse nationaliteit en moet men vóór vertrek de nationaliteit van het land van herkomst of bestemmingsland in bezit hebben. Deze verandering heeft ertoe geleid dat het aantal remigranten dat een beroep doet op de Remigratiewet toegenomen is.⁴⁰ In bepaalde gevallen is het niet mogelijk om vóór vertrek de nationaliteit van het bestemmingsland te krijgen, in dat geval dient men een inspanningsverklaring te ondertekenen voor vertrek.⁴¹ Daarbij verklaart de betrokkene zich te zullen inspannen om in het bestemmingsland de nationaliteit van het bestemmingsland te verkrijgen. De handhaving op het gebruik van remigratieregelingen, door personen met ook of alleen een Nederlandse nationaliteit, blijkt in de praktijk erg lastig. Hoewel de mogelijkheden voor controle op de hervestiging van Nederlandse paspoorthouders enigszins verbeterd zijn, blijft het onbeperkt beschikbaar stellen van remigratiefaciliteiten voor Nederlanders onwenselijk. Wanneer het Nederlanderschap behouden wordt, kan het behoud van de band met Nederland een goede oriëntatie op de remigratie naar het herkomstland of bestemmingsland in de weg staan. Een eventuele tijdelijke uitzondering kan worden gemaakt in gevallen waarin de nationaliteit van het herkomstland of het bestemmingsland in Nederland niet verkregen kan worden. Een mogelijkheid is om voor deze doelgroep, zoals de Antilliaanse en Arubaanse gemeenschap, specifieke projecten van beperkte duur te ontwikkelen.

§ 3.2.2. Antillianen en Arubanen

De status van Antillianen en Arubanen ligt wat lastiger in vergelijking met de andere minderheidsgroepen die behoren tot de doelgroepen van de Remigratiewet en die niet (ook)

---

³⁸ Kamerstukken II 1993/94, 23 684, nr. 1.

³⁹ Kamerstukken II 1998/99, 26 333, nr. 1.

⁴⁰ Van den Wijngaart en Van den Tillaart 2005, p. 62.

⁴¹ Artikel 3 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet en Van den Wijngaart en Van den Tillaart 2005, p. 36.

de Nederlandse nationaliteit bezitten. Antillianen en Arubanen hebben namelijk de Nederlandse nationaliteit en kunnen bij vertrek naar de Antillen of Aruba geen vreemde nationaliteit verwerven. Derhalve kan de doelgroep van het integratiebeleid Antillianen en Arubanen niet aangewezen worden tot de doelgroep van de Remigratiewet. Om toch enige overheidssteun te bieden aan deze doelgroep, is in de Eerste kamer op 7 januari 2000 met de Antilliaanse regering afgesproken dat een project wordt opgezet om in Nederland woonachtige Nederlandse Antillianen te ondersteunen bij een terugkeer naar de Nederlandse Antillen.⁴²

§ 3.2.3. Burgers van de Europese Unie

In de Regeling aanwijzing doelgroepen Remigratiewet⁴³ worden de EU-burgers die zich in het kader van de wervingsverdragen met Griekenland, Italië, Spanje en Portugal in Nederland hebben gevestigd voor de Europese eenwording op 1 januari 1993 genoemd.

Door de jaren heen is veel gediscussieerd over het opnemen van de genoemde EU-burgers als doelgroep van de Remigratiewet. Een genoemd argument dat pleit voor het opnemen van de EU-burgers in de doelgroep van de Remigratiewet is de inkomensonzekerheid in het land van herkomst, het ontbreken van financiën voor de verhuiskosten en het niet kunnen exporteren van bepaalde VUT-regelingen die ertoe kunnen leiden dat deze EU-burgers hun remigratiewensen uit- of zelfs afstellen. Bovendien wordt aangevoerd dat het onwaarschijnlijk is dat deze ouderen, indien zij na remigratie toch terugkeren naar Nederland, alhier weer werk zullen vinden. Wanneer de vrijheden binnen de Europese wetgeving bestudeerd wordt, wordt al gauw een tegenargument gevonden. EU-burgers zijn namelijk steeds toegestaan om zich ook na remigratie in Nederland te vestigen wanneer zij over een voldoende bron van inkomen beschikken.⁴⁴ Op grond van artikel 12 van het EU-verdrag is het maken van onderscheid tussen onderdanen van verschillende landen van de Europese Unie niet geoorloofd. Dit heeft ertoe geleid om de Remigratiewet niet van toepassing te achten voor gemeenschapsonderdanen. Echter, voor Zuid-Europeanen is een uitzondering gemaakt. Zij vallen thans wel onder de Remigratiewet. Kabinet Kok I heeft in een nadere Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer beargumenteerd dat aanwijzing van Zuid-Europeanen geen ontoelaatbaar onderscheid oplevert ten opzichte van andere EU onderdanen.⁴⁵ De uitbreiding van de doelgroep met deze groep heeft ertoe geleid dat het aantal remigranten is toegenomen.⁴⁶

§ 3.2.4. Vluchtelingen en asielgerechtigden

Al in de oude regelingen konden asielgerechtigden en erkende vluchtelingen, die een zogenaamde A-status hebben aanspraak maken op de remigratievoorzieningen. Voor de toepassing van de Remigratiewet is dit nog steeds van kracht wanneer door deze doelgroep voldaan wordt aan de voorwaarden. Anders is dit voor houders van een voorwaardelijke vergunning tot verblijf. Vanwege het tijdelijke karakter van de vergunning, ligt het bieden van remigratiefaciliteiten voor deze groep niet voor de hand. Wel kunnen houders van een

---

⁴²Besluit van 29 oktober 2002 inzake voorzieningen en voorwaarden voor voorzieningen ten behoeve van verhuizing naar de Nederlandse Antillen en Aruba, *Stb.* 2002, 532.

⁴³Regeling van 6 maart 2000, *Stcrt.* 2000, 62.

⁴⁴Artikel 43 van het EG-verdrag.

⁴⁵*Kamerstukken I* 1997/98, 25 741, nr. 322b.

⁴⁶Van den Wijngaart en Van den Tillaart 2005, p. 61.

voorwaardelijke vergunning tot verblijf gebruik maken van de faciliteiten van het Terugkeerbureau van het Ministerie van Justitie.⁴⁷

Wanneer gezinsleden in het kader van gezinshereniging met een vluchteling of asielgerechtigde naar Nederland zijn gekomen, behoren ook zij tot de aangewezen doelgroep vluchtelingen en asielgerechtigden. Dit betekent dat wanneer de vluchteling of asielgerechtigde in Nederland overlijdt en de gezinsleden van de vluchteling de wens hebben om terug te keren naar het land van herkomst of een ander land, zij aanspraak kunnen maken op de remigratiefaciliteiten.⁴⁸ Door deze toevoegingen kunnen gezinsleden van vluchtelingen, indien ook aan de overige voorwaarden is voldaan, zelfstandig gebruik maken van de voorzieningen van de Remigratiewet.

§ 3.2.5. Molukkers

Anders dan in de oude regelingen noemt de Remigratiewet wel de Molukse doelgroep van het integratiebeleid als aangewezen doelgroep van de Remigratiewet. Molukkers die onder deze doelgroep vallen kunnen aanspraak maken op de remigratiefaciliteiten uit de Remigratiewet. Bij het definiëren van de Molukse doelgroep die aanspraak kan maken op de remigratiefaciliteiten uit de Remigratiewet is aansluiting gezocht bij de Molukse doelgroep zoals omschreven in de Wet Samen.⁴⁹

§ 3.2.6. Surinamers

De Surinaamse doelgroep is omschreven in artikel 2 onderdeel e van de Regeling aanwijzing doelgroepen Remigratiewet. Het toegevoegde onderdeel in dit artikel wijst erop dat rekening is gehouden met het feit dat vóór 1975 alle Surinamers in het bezit waren van de Nederlandse nationaliteit.

---

⁴⁷ Samenwerkingsverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Internationale Organisatie voor Migratie, Genève, 24-07-1997 en *Kamerstukken II* 1991/92, 22 146, nr. 2.

⁴⁸ Artikel 2 sub i Regeling aanwijzing doelgroepen Remigratiewet.

⁴⁹ Artikel 3 sub b Wet Stimulering Arbeidsdeelname Minderheden.

§ 3.3. De remigratievoorzieningen

In hoofdstuk III van de Remigratiewet staan de bepalingen omtrent de voorzieningen ten behoeve van de remigratie. Hierop kan alleen aanspraak gemaakt worden indien voldaan wordt aan de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen voorwaarden. Deze zijn in het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet vastgesteld. In het Besluit Voorzieningen Remigratiewet staan regels met betrekking tot de voorzieningen. In de omschrijving van remigratievoorzieningen wordt in het Besluit Voorzieningen Remigratiewet⁵⁰ verwezen naar artikel 4, lid 1 en lid 3 van de Remigratiewet. De voorzieningen worden onderscheiden in een zogenaamde basisvoorziening en een remigratievoorziening. Beide voorzieningen en de voorwaarden om hierop aanspraak te kunnen maken worden in de volgende sub-paragrafen besproken.

§ 3.3.1. De basisvoorziening en de remigratievoorziening

De basisvoorziening betreft een eenmalige vergoeding voor de reis- en verhuiskosten naar en in het bestemmingsland. Ook is er een financiële tegemoetkoming in de kosten van (her)vestiging voor de eerste twee maanden na terugkeer mits geen recht bestaat op de remigratievoorziening.⁵¹

De remigratievoorziening betreft een periodieke uitkering verstrekt ter voorziening van de noodzakelijke kosten van bestaan in het bestemmingsland en een tegemoetkoming in de kosten ten behoeve van het zelf afsluiten van een verzekeringsovereenkomst tegen ziektekosten in het bestemmingsland.⁵²

In onderstaande sub-paragraaf worden de voorwaarden om aanspraak te kunnen maken op voornoemde voorzieningen besproken. Vooraf dient opgemerkt te worden dat de remigrant slechts aanspraak kan maken op de voorzieningen als ook zijn/haar partner voldoet aan de voorwaarden genoemd in artikel 2 eerste lid onderdeel a en artikel 4 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet verwijst.⁵³

§ 3.3.2. Voorwaarden om aanspraak te kunnen maken op de voorzieningen.

I. Algemene voorwaarden

Geen schulden bij het Rijk⁵⁴

Om aanspraak te kunnen maken op de voorzieningen dient de remigrant geen schulden te hebben bij het Rijk. Indien dit wel het geval is dient een afbetalingsregeling getroffen te zijn om alsnog van de voorzieningen gebruik te kunnen maken. De mogelijkheid om een afbetalingsregeling te treffen is nieuw en werd voorheen niet in de remigratieregelingen genoemd. De Sociaal Verzekeringsbank (SVB) controleert of de remigrant schulden heeft bij overheidsinstanties, zoals de belastingdienst, en of hiervoor een afbetalingsregeling is getroffen.

---

⁵⁰ Besluit van 14 oktober, 1999, *Stb.* 1999, 446.

⁵¹ Artikel 3 Remigratiewet.

⁵² Artikel 4 Remigratiewet.

⁵³ Artikel 7 Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

⁵⁴ Artikel 2 sub a Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

Overleggen van schriftelijk bewijs van toelating⁵⁵

Indien naar een ander land wordt geremigreerd dan het land waarvan de remigrant een nationaliteit bezit, dient de remigrant vóór vertrek een schriftelijk bewijs aan de SVB te overleggen, afgegeven door de autoriteiten van het bestemmingsland, dat zal dienen als toelatingsbewijs tot het bestemmingsland. Het 'toelatingsbewijs' waar de Uitvoeringsbesluit Remigratiewet over spreekt is met name van belang voor vluchtelingen en asielgerechtigden. Voor hen bestaat namelijk de mogelijkheid om naar een ander land te migreren dan het herkomstland. Nu ook Nederlanders die niet in het bezit zijn van een ander nationaliteit onder de werking van de Remigratiewet vallen, indien zij een andere nationaliteit verkrijgen, geldt ook voor hen de plicht tot het overhandigen van een toelatingsbewijs voor vertrek.

II. Specifieke voorwaarden voor de basisvoorziening

In artikel 4 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet staan de voorwaarden die specifiek gelden voor de basisvoorziening. Aangezien het beleid erop gericht was en is om het besluit tot remigratie voor potentiële remigranten te vergemakkelijken en hen zekerheid te bieden is de voorwaarde van de termijn van een minimale verblijfsduur verkort van twee naar één jaar. Indien de potentiële remigrant geen Nederlandse nationaliteit bezit, dient hij/zij gedurende tenminste één jaar ononderbroken op grond van artikel 9, 9a of 10 van de Vreemdelingenwet in Nederland te hebben verbleven, anders dan voor een verblijf voor een tijdelijk doel.

Ook dient geen vermogensbelasting verschuldigd te zijn over het jaar waarin de basisvoorzieningen worden toegekend of, indien over dat jaar nog geen aanslag is opgelegd, over het voorafgaande jaar.

De aanvrager mag tevens niet eerder van de voorzieningen gebruik hebben gemaakt .

III. Specifieke voorwaarden voor de remigratievoorziening.

In artikel 5 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet staan de voorwaarden die specifiek gelden voor de remigratievoorzieningen. Wanneer de potentiële remigrant niet in het bezit is van de Nederlandse nationaliteit dient hij/zij gedurende tenminste drie jaren ononderbroken op grond van artikel 9, 9a of 10 van de Vreemdelingenwet in Nederland te hebben verbleven. Daarnaast dient de potentiële remigrant een vergunning te hebben verkregen als bedoeld in artikel 9 of 10 van de Vreemdelingenwet, anders dan voor een verblijf voor een tijdelijk doel.⁵⁶ In 1998 is de toen geldende termijn van vijf jaar in de Basisremigratiesubsidieregeling van 1985 teruggebracht naar 3 jaar.

Naast deze voorwaarde geldt dat de potentiële remigrant die gebruik wenst te maken van de remigratievoorzieningen over een periode van tenminste 6 maanden een uitkering, wegens het niet werkzaam zijn, moet hebben ontvangen.⁵⁷

§ 3.3.3. De ingangsdata en de beëindiging van het recht op voorzieningen

Hoofdstuk 5 van het Besluit Voorzieningen Remigratiewet regelt de data waarop de voorzieningen ingaan. Het recht op de remigratievoorzieningen gaat in op de eerste dag na vertrek van de remigrant naar het bestemmingsland en in ieder geval niet eerder dan op de eerste dag van de maand waarop het besluit op de aanvraag is genomen. Dit betekent dus

⁵⁵ Artikel 2 sub b Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

⁵⁶ Artikel 5 sub a van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

⁵⁷ Artikel 5 sub b van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

dat wanneer een persoon feitelijk al is geremigreerd, maar nog geen besluit op zijn aanvraag heeft ontvangen, niet reeds op dit recht van de remigratievoorzieningen aanspraak kan maken. Wanneer dit zal leiden tot onbillijkheid van overwegende aard, kan hiervan worden afgeweken.

Artikel 15 van het Besluit Voorzieningen Remigratiewet regelt de momenten waarop de remigratievoorziening in verschillende situaties komt te vervallen of wordt omgezet. Wanneer sprake is van een overlijden zal het recht op remigratievoorzieningen komen te vervallen met ingang van de eerste dag van de tweede maand, volgend op de maand van overlijden van de remigrant of van zijn partner. Wanneer een einde is gekomen aan de gezamenlijke huishouding van de remigrant en zijn partner wordt het recht op de remigratievoorzieningen omgezet als ware de remigrant een alleenstaande remigrant met ingang van de eerste dag van de maand waarin de remigrant is opgehouden een gezamenlijke huishouding te voeren. Ook de individuele voorziening voor de alleenstaande remigrant of partner eindigt met ingang van de eerste dag van de tweede maand volgend op de maand van overlijden van remigrant of partner. De datum van beëindiging van het recht op verstrekkingen ingevolge de Ziekenfondswet is afhankelijk van hetgeen daaromtrent wordt bepaald in de Ziekenfondswet en de daarop gebaseerde regelgeving. Lid 4 van artikel 15 van het Besluit Voorzieningen Remigratiewet regelt aan wie na het overlijden de nog verschuldigde uitkeringstermijnen uitbetaald moeten worden.

§ 3.3.4. Wijzigingen in de Remigratiewet ten opzichte van de Remigratieregeling

In deze sub-paragraaf zullen enkele belangrijke wijzigingen die gericht zijn op het realiseren van verbeteringen besproken worden. Uit onderzoek blijkt dat alle verbeteringen die met de Remigratiewet beoogd worden, meestal doorwerking hebben in de praktijk in die zin dat van vrijwel alle verbeteringen gebruik wordt gemaakt.⁵⁸ Dit betreft met name de verlaging van de leeftijdsgrens, de uitbreiding van de doelgroepen met de Zuid-Europeanen en de openstelling van de remigratievoorzieningen voor mensen uit de doelgroepen met de Nederlandse nationaliteit. Er kan alvast gezegd worden dat met de uitbreiding van de doelgroepen van de Remigratiewet er sprake is van een enorme toename van het gebruik van de Remigratiewet. De mogelijkheid om aanspraak te kunnen maken op de faciliteiten die de Remigratiewet biedt, verlaagt de drempel om werkelijk te remigreren.

Verlaging van de leeftijdsgrens

Op grond van de Remigratieregeling 1985 moest men de 50-jarige leeftijd bereikt hebben om aanspraak te kunnen maken op de remigratievoorziening. Het belangrijkste argument hiervoor is gerelateerd aan de hoge werkloosheid onder de minderheidsgroepen vanaf 45 jarige leeftijd. Ondanks de inspanningen van het toenmalige kabinet is de werkloosheid onder deze groep zorgwekkend hoog gebleven, dit is ook door het kabinet erkend. Nog steeds wordt hard gewerkt om via beleid en regelgeving de oudere personen uit deze minderheidsgroepen nieuwe kansen te geven en aan het werk te helpen. De werkloosheid onder deze groep personen is weliswaar zorgwekkend, maar niet hoger dan de werkloosheid onder de totale beroepsbevolking uit de minderheidsgroepen. Hoewel de werkloosheidssituatie dus op zich geen aanleiding vormt tot leeftijdsverlaging, heeft de Minister van Binnenlandse Zaken met zijn brief aan de Tweede Kamer van 10 april 1998 een

---

⁵⁸ Van den Tillaart & Van den Wijngaart 2005, p. 61- 62.

laatste poging gedaan.⁵⁹ Het verlagen van de leeftijdsgrens naar 45 jaar heeft vooralsnog alleen maar tot gevolg dat de doelgroep groter wordt.⁶⁰

Individualisering van de remigratievoorzieningen

De Remigratieregeling 1985 kende geen mogelijkheid van een alleenstaandenuitkering. Het eerste lid van artikel 5 van de Remigratiewet scheidt deze mogelijkheid echter wel. Indien een einde komt aan de gezamenlijke huishouding van de remigrant en zijn partner, verkrijgen beide partijen recht op de voorzieningen, als ware hij of zij een alleenstaande remigrant.

De alleenstaandenuitkering wordt ook verstrekt indien er sprake is van overlijden van de remigrant of zijn partner. De individualisering heeft gezorgd voor een versterking van de rechtspositie van met name vrouwen.⁶¹

In het Besluit Voorzieningen Remigratiewet is voorts geregeld wanneer het recht op de remigratievoorzieningen voor de remigrant en zijn partner ingaat en wanneer deze eindigt.

Indexering van de remigratie-uitkering

Hoewel in de Remigratieregeling 1985 de mogelijkheid bestond om de bedragen van de remigratie-uitkering te wijzigen werd hiervan geen gebruik gemaakt. Om rekening te kunnen houden met eventuele wijzigingen in het bestaansniveau in het bestemmingsland is het noodzakelijk de uitkeringen periodiek te indexeren. Dit heeft het kabinet bij de parlementaire behandeling van de Remigratiewet ook toegezegd. Het gaat dan om de uitkeringen van de remigranten die geremigreerd zijn na de inwerkingtreding van de Remigratiewet. In het eerste lid van artikel 8 Besluit voorzieningen Remigratiewet is deze index vastgesteld. De diversiteit in de verschillende bestemmingslanden maakt strikte relatering van de hoogte van de remigratie-uitkering en de daarbij toe te passen indexering aan het benodigde bestaansinkomen uitvoeringstechnisch te complex. De indexeringssystematiek houdt aan de ene kant rekening met de doorgaans lagere levensstandaard in een bestemmingsland en aan de andere kant is de systematiek gerelateerd aan de gemiddelde kosten van het bestaan in Nederland. Gekozen is voor een indexering zoals in artikel 8 van het Besluit wordt vermeld: de jaarlijkse aanpassing van de vastgestelde bruto bedragen worden aangepast aan de hand van de helft van het percentage waarmee de bijstandsnormen in het voorafgaande kalenderjaar met toepassing van de Algemene bijstandswet zijn gewijzigd. Om ervoor te zorgen dat ook in de toekomst minimaal de hoogte van de verleende netto bedragen worden gehandhaafd, dienen de bruto bedragen aangepast te worden indien er algemene wijzigingen plaatsvinden in de inhoudingen op de remigratie-uitkering. De bruto bedragen worden dus niet aangepast bij individuele wijzigingen bij de inhoudingen. Ook op basis van een verdrag kunnen inhoudingen worden gewijzigd. Indien dit zich voordoet zal per keer worden bezien of aanpassing van de bruto bedragen van de remigratie-uitkering wenselijk is. Dit brengt met zich mee dat de hoogte van het bruto bedrag per bestemmingsland verschillend kan worden vastgesteld.⁶²

---

⁵⁹ *Kamerstukken II 1997/98, 25 741, nr. 10.*

⁶⁰ Van den Wijngaart en Van den Tillaart 2005, p. 61.

⁶¹ Van den Wijngaart en Van den Tillaart 2005, p. 62.

⁶² Artikel 7 lid 2 van het Besluit voorzieningen Remigratiewet.

De jaarlijkse indexering van de remigratie-uitkeringen geldt niet voor personen die vóór de inwerkingtreding van de Remigratiewet zijn geremigreerd.⁶³ Het kabinet Kok II⁶⁴ heeft bij de behandeling van deze wet in de Eerste Kamer het uitgangspunt van budgettaire neutraliteit voor de financiering van deze wet meegedeeld.

Vorzieningen voor kinderen na overlijden ouders

Voor minderjarige kinderen van wie hun ouders overlijden biedt de Remigratiewet een zogenaamde 'wezenvoorziening'. Op grond van het derde lid van artikel 5 Remigratiewet verkrijgen minderjarige kinderen een evenredig deel van het recht op de helft van de voorzieningen waarop de remigrant en zijn of haar partner bij leven recht op hadden. In het Besluit voorzieningen Remigratiewet wordt het moment bepaald waarop dit recht ingaat en het moment waarop dit vervalt.⁶⁵ Wanneer een minderjarig kind recht had op een evenredig deel van het recht op de remigratievoorzieningen die zijn overleden ouders ontvingen, vervalt dit recht met ingang van de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin een kind niet langer minderjarig is. Indien er sprake is van overlijden van het kind, vervalt dit recht met ingang van de eerste dag van de tweede maand, volgend op de maand van overlijden van het kind.

Remigranten met ziektekostenvergoeding

Een andere wijziging in het remigratiebeleid, die niet eerder in de Remigratieregelingen bestond betreft de tegemoetkoming in de kosten voor het zelf afsluiten van een ziektekostenverzekering.⁶⁶ Iemand ontvangt een ziektekostenverzekering als over de verzekering door het ziekenfonds géén verdrag is afgesloten met het desbetreffende bestemmingsland. Men kan alleen op grond van een exporteerbare uitkering onder het ziekenfonds vallen. Als dat niet het geval is, ontvangt men een ziektekostenvergoeding bovenop de maandelijkse remigratie-uitkering.

In de praktijk blijkt het echter lastig te zijn om een ziektekostenverzekering in het bestemmingsland af te sluiten. De instappremies zijn veelal hoog vanwege de leeftijd en/of gezondheidssituaties van de vertrokken remigrant. Daarnaast ontbreekt het in veel landen bovendien vaak aan een adequate ziektekostenverzekering.⁶⁷

Meerjarenvisum

De meeste remigranten onderhouden nog sociale en familiale contacten in Nederland. Voor deze remigranten is het prettig wanneer zij, indien gewenst, snel en gemakkelijk toegang krijgen tot Nederland om onder andere familie en vrienden te bezoeken. Voor remigranten die vóór de inwerkingtreding van de Remigratiewet geremigreerd zijn, is het erg moeilijk om een visum te krijgen voor een bezoek aan Nederland.⁶⁸

Met het vijfjaren visum heeft de Nederlandse overheid geprobeerd om hier een oplossing voor te vinden. Remigranten die teruggekeerd zijn op basis van de Remigratiewet kunnen een vijfjaren visum krijgen. Dit betekent dat de betreffende remigrant slechts eenmalig een visumaanvraag hoeft te doen, dat geldig zal zijn voor vijf jaar. Binnen deze vijf jaar, kan de

---

⁶³ Artikel 19 van het Besluit voorzieningen Remigratiewet.

⁶⁴ *Kamerstukken II*, 1998/99, p. 1252.

⁶⁵ Artikel 16 van het Besluit Voorzieningen Remigratiewet.

⁶⁶ Artikel 4 lid 3 van de Remigratiewet.

⁶⁷ Obdeijn 2009, p. 47.

⁶⁸ <http://www.eenvandaag.nl/buitenland/32206/visumproblemen_marokkaanse_gastarbeiders> en *Aanhangsel Handelingen II* 2007/08, nr. 1208.

betreffende remigrant onbeperkt toegang krijgen tot Nederland, echter is het maximale verblijf 6 maanden per jaar. Sinds de inwerkingtreding van de Uitvoeringsovereenkomst van Schengen zijn over het verstrekken van zogenaamde Schengen visa gezamenlijke regels van kracht. Binnen de regels van de Uitvoeringsovereenkomst van Schengen is het niet mogelijk om voor deze categorie remigranten een meerjarenvisum te verstrekken.

Een mogelijkheid is om een nationaal visum⁶⁹ voor meerdere jaren te verstrekken, waarbij doorreis door andere Schengen-landen is toegestaan.⁷⁰

Terugkeeroptie

De terugkeeroptie, zoals genoemd in artikel 8 Remigratiewet houdt in dat remigranten die geremigreerd zijn met de voorzieningen uit de Remigratiewet tot uiterlijk één jaar nadat zij zich in het bestemmingsland gevestigd hebben naar Nederland kunnen terugkeren.

Verscheidene instellingen hebben gepleit voor het opnemen van een terugkeeroptie in de Remigratiewet. Tijdens de parlementaire behandeling werden de voor- en nadelen van het opnemen van een terugkeeroptie tegen elkaar afgewogen.⁷¹ Het ontbreken van een terugkeeroptie verhoogt de drempel voor potentiële remigranten om daadwerkelijk te remigreren. Het bestaan van een terugkeeroptie blijkt erg bepalend te zijn voor de keuze die gemaakt wordt.⁷² Eventuele onvoorziene omstandigheden en de onzekerheid of de kinderen zich in het land van herkomst van hun ouders zullen kunnen aarden, vormt voor velen een belemmering om de beslissing tot remigratie te kunnen nemen.

Aan de andere kant kan gesteld worden dat het bestaan van een terugkeeroptie de mogelijkheid biedt om een definitieve beslissing tot terugkeer vooruit te schuiven en voldoende houvast biedt om de beslissing te remigreren toch te nemen. Uiteraard mag het opnemen van de terugkeeroptie niet leiden tot het nemen van een te lichtvaardige beslissing, de afweging dient te leiden tot een serieuze beslissing. Immers, de noodzaak om weer te integreren in het herkomstland en toe te leven naar de gedachte van definitieve vestiging wordt minder wanneer in het achterhoofd de gedachte is van de mogelijkheid tot terugkeer naar Nederland. Bovendien zou mogelijk aan potentiële remigranten een verkeerd signaal afgegeven worden, indien een vrijblijvende terugkeeroptie zou leiden tot lichtvaardige beslissingen. In het geval een remigrantengezin gebruik maakt van de terugkeeroptie en het gezin na een jaar terugkeert, heeft dit ook een belemmerende werking voor de integratie. Het gezin raakt hierdoor nog meer in achterstand. Er zal opnieuw geïnvesteerd moeten worden in het inburgeringstraject en mogelijk arbeidsmarkttraject. Het beroep op voorzieningen, waaronder uitkeringen is ook een negatief aspect van een terugkeeroptie. Vooralsnog is gekozen om de terugkeeroptie van één jaar vast te stellen in artikel 8 Remigratiewet.⁷³

I. De voorwaarden voor de terugkeeroptie

De terugkeerregeling biedt ruimte om terug te komen op een eerder gemaakte beslissing. Nadere regels en voorwaarden omtrent de terugkeerregeling zijn opgenomen in hoofdstuk 3 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet. Hoofdstuk 4 van het betreffend besluit bevat

---

⁶⁹ Artikel 4.3.3.2. van de Vreemdelingencirculaire 2000.

⁷⁰ Artikel 5 lid 3 van het Uitvoeringsovereenkomst Schengen.

⁷¹ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 741, nr. 3 en 5.

⁷² Van den Wijngaart en Van den Tillaart 2005, p. 68.

⁷³ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 741, nr. 7.

bepalingen omtrent de beëindiging, schorsing en terugvordering van de remigratievoorzieningen na terugkeer.

Naast de aanvragen⁷⁴ die ingediend moeten worden bij de minister van Justitie of minister van Buitenlandse zaken zijn de belangrijkste voorwaarden om gebruik te kunnen maken van de terugkeerregeling:

- Dat personen op grond van de Remigratiewet moeten zijn geremigreerd;
- Dat de remigrant en zijn partner niet eerder op grond van deze regeling naar Nederland zijn teruggekeerd;
- Dat de remigrant en zijn partner geen gevaar zijn voor de openbare orde;
- Dat de remigrant en zijn partner, indien zij vreemdelingen zijn, onmiddellijk voorafgaand aan de remigratie tenminste drie jaren ononderbroken op grond van een vergunning als bedoeld in art. 9 of 10 van de Vreemdelingenwet, anders dan voor een verblijf voor een tijdelijk doel in Nederland hebben verbleven. Dit betekent dus dat remigranten met een vreemde nationaliteit gebruik kunnen maken van de terugkeerregeling.

Met uitzondering van eerstgenoemde voorwaarde gelden bovenstaande voorwaarden niet voor de minderjarige kinderen van de remigrant en van zijn partner, indien zij met hen terugkeren op grond van de terugkeerregeling.

II. De procedure van de terugkeerregeling

Wanneer de remigrant gebruik wil maken van de terugkeerregeling en voldoet aan de gestelde voorwaarden hoeft geen Machtiging Voorlopig Verblijf (MVV) overgelegd te worden bij een aanvraag om een vergunning tot verblijf dan wel een vergunning tot vestiging bij de Vreemdelingendienst. Het is echter voor de remigrant wel mogelijk om een MVV aan te vragen bij de Nederlandse vertegenwoordiging. Indien geen MVV wordt aangevraagd zullen de remigrant en zijn partner in het bezit moeten zijn van een Schengenmeerjarenvisum om Nederland te kunnen inreizen. Bij de aanvraag tot wedertoelating dient de remigrant afschriften van beschikkingen van de SVB waarin het recht op de basisvoorzieningen dan wel remigratievoorzieningen is toegekend en de vertrekdatum is vermeld en de daarbij behorende bijlage over te leggen.⁷⁵ Eenmaal in Nederland teruggekeerd dienen de ex-remigrant en zijn partner zich te melden bij de Vreemdelingendienst om een verzoek in te dienen tot wedertoelating. Hierna moet nog voldaan worden aan de 'openbare ordetoets'; dit is een toets waarbij wordt gekeken naar eventuele risico's van de ex-remigrant en zijn partner voor de openbare orde. De ex-remigrant komt in aanmerking voor een vergunning tot verblijf zonder beperkingen indien de remigrant en zijn partner minimaal drie jaar, maar korter dan vijf jaar ononderbroken op basis van een verblijfsvergunning, anders dan voor een tijdelijk doel, in Nederland hebben verbleven. Een vergunning tot vestiging verkrijgt de ex-remigrant indien de remigrant en zijn partner vijf jaar of langer ononderbroken op basis van die vergunning in Nederland hebben verbleven voordat tot remigratie werd overgegaan.⁷⁶ De voorwaarde van de verblijfsduur wordt door de Minister van Justitie geregeld in het Voorschrift Vreemdelingen.⁷⁷

⁷⁴ Artikel 11 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

⁷⁵ Artikel 11 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

⁷⁶ Artikel 10 lid 2 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

⁷⁷ Artikel 10 lid 2 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

De ex-remigrant die voor zijn remigratie in bezit was van de Nederlandse nationaliteit, kan eenmaal teruggekeerd een verzoek tot naturalisatie indienen. Hierbij hoeft niet voldaan te worden aan de termijnen die gesteld worden bij naturalisatie. Inmiddels kan de ex-remigrant ook door het afleggen van een optie het Nederlanderschap herkrijgen. Deze procedure is minder kostbaar en sneller.

§ 3.4. De Remigratie-uitkering

In deze paragraaf zal wat dieper worden ingegaan op de manier waarop de remigratie-uitkering verleend wordt. Allereerst zal de manier waarop vaststelling van de uitkering plaatsvindt, worden besproken. Daarna zullen de kosten, die naast de periodieke uitkering worden vergoed, besproken worden.

§ 3.4.1. Vaststelling van de remigratie-uitkering

De uitbetaling van de remigratie-uitkering geschiedt in bruto bedragen.⁷⁸ De uitkeringen werden voorheen altijd in netto bedragen vastgesteld en vervolgens werd door de SVB in elke individuele gevallen de te betalen belasting en eventuele premie afdrachten toegevoegd om uiteindelijk het nettobedrag aan de remigrant uit te betalen. Zo werd een uitkering toegekend, waarvan het nettobedrag is gegarandeerd. Aangezien de remigratie-uitkering elke jaar geïndexeerd wordt, waardoor fluctuaties in de bestaanskosten opgevangen kunnen worden, kan de vraag gesteld worden of een netto garantstelling nog wel noodzakelijk is. Het systeem dat werd gehandhaafd kan bovendien onbedoeld berekeningsproblemen opleveren in combinatie met indexering, het verstrekken van een ziekenfondsverzekering of een tegemoetkoming in de kosten van het zelf afsluiten van een verzekeringsovereenkomst tegen ziektekosten in het bestemmingsland. Om dit soort situaties te voorkomen en de gedachte van uitvoerbaarheid van nieuwe regelgeving, heeft ertoe geleid dat gekozen is voor een systeem van bruto bedragen. Dit systeem geldt zowel voor remigratie-uitkeringen die reeds vóór de inwerkingtreding van de Remigratiewet zijn toegekend, als voor uitkeringen die ná inwerkingtreding zullen worden toegekend. De rechtszekerheid die men had voor de inwerkingtreding van de Remigratiewet wordt opgevangen door dit systeem waarbij de remigratie-uitkeringen worden uitbetaald in bruto bedragen. De hoogte van de netto remigratie-uitkeringen blijven gehandhaafd en sommige gevallen zullen de bedragen zelfs iets hoger zijn. Mede hierom en vanwege de uitvoerbaarheid van regelgeving is gekozen voor een systeem van vaststelling van bruto bedragen.

Dit systeem vindt zijn grondslag in artikel 7, eerste lid van het Besluit Voorzieningen Remigratiewet. Uitgangspunt is dat de netto uit te betalen uitkeringbedragen in ieder geval niet hoger zijn dan de bedragen die als bijstandsuitkering krachtens de Abw voor alleenstaanden, alleenstaande ouders en partners zijn vastgesteld. In de andere leden van artikel 7 worden de factoren genoemd die van invloed zijn op de hoogte van het bruto bedrag. Zo is het bestemmingsland vanwege de verschillen in bestaansniveau ook een factor, die genoemd wordt in lid 2. De uitkeringsbedragen zijn momenteel gebaseerd op een inschatting van die bestaansniveaus in de verschillende bestemmingslanden.

In sommige gevallen is de hoogte van de maandelijkse remigratie-uitkering erg laag. Wanneer de maandelijkse remigratie-uitkering minder dan f 50,- bedraagt, kan de som van de uitkeringen eenmaal per jaar worden uitbetaald.⁷⁹ Een dergelijk lage remigratie-uitkering is mogelijk indien een remigrant ook recht heeft op een andere uitkering, bijvoorbeeld een arbeidsongeschiktheidsuitkering, en de remigratie-uitkering als aanvulling wordt toegekend.

---

⁷⁸ Artikel 7 lid 1 van het Uitvoeringsbesluit Remigratiewet.

⁷⁹ Artikel 9 lid 2 van het Besluit voorzieningen Remigratiewet.

In sommige gevallen kunnen de sociale zekerheidsuitkeringen een samenloop hebben met de remigratie-uitkering. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een remigrant ook recht heeft op een WAO uitkering. Wanneer de sociale zekerheidsuitkering hoger is dan de remigratie-uitkering, dan komt de remigratie-uitkering te vervallen. Indien echter de sociale zekerheidsuitkering lager is dan de remigratie-uitkering dan wordt een zodanige aanvulling verstrekt dat de som van de andere uitkeringen en de gedeeltelijke remigratie-uitkering gelijk is aan een volledige remigratie-uitkering.⁸⁰

§ 3.4.2. Vervoer en hervestiging

De kosten van het vervoer naar het land van herkomst dan wel een ander bestemmingsland van de remigrant, zijn partner en kinderen worden vergoed overeenkomstig de door de minister vast te stellen normbedragen.⁸¹ Voorheen kon op grond van de Basisremigratiesubsidieregeling 1985 de remigrant via declaratie deze kosten vergoed krijgen. Vanwege met name uitvoeringstechnische problemen van deze declaratie op basis van werkelijke gemaakte kosten is echter geen gebruik gemaakt van deze bepaling. De normbedragen van de vergoedingen van de kosten van het vervoer van personen en bagage kunnen per bestemmingsland, vanwege de te overbruggen reisafstand, verschillend worden vastgesteld.

Wanneer een remigrant geen recht heeft op een remigratie-uitkering kan deze op grond van artikel 5 lid 1 Besluit voorzieningen Remigratiewet wel aanspraak maken op een eenmalige uitkering. Deze eenmalige uitkering bedraagt tweemaal de hoogte van de maandelijkse remigratie-uitkering en is bedoeld als tegemoetkoming voor de kosten van hervestiging na aankomst in het bestemmingsland. De remigrant die recht heeft op de maandelijkse remigratie-uitkering kan hier echter geen aanspraak op maken.⁸²

§ 3.4.3. Verandering in de gezinssituatie van de remigrant

De remigratievoorziening is bedoeld voor het bieden van inkomensvoorziening voor de noodzakelijke bestaanskosten in het bestemmingsland. Twee afzonderlijke rechten van alleenstaande remigranten kunnen in het geval zij met elkaar huwen, geregistreerd partnerschap of een gezamenlijke huishouding voeren omgezet worden in een recht op de remigratievoorziening als waren zij remigrant en partner.⁸³ Deze wijziging geldt niet wanneer een alleenstaande remigrant en een niet-gerechtigde op de remigratievoorzieningen huwen, geregistreerd partnerschap of een gezamenlijke huishouding voeren. Het omzetten van de remigratievoorziening bij huwelijksluiting, geregistreerd partnerschap of het voeren van een gezamenlijke huishouden tussen een remigrant en een niet-gerechtigde is vanwege de beperkte controlemogelijkheden in de bestemmingslanden en de uitvoeringsproblemen niet gewenst.

---

⁸⁰ Van den Wijngaarten Van den Tillaart 2005, p. 34.

⁸¹ Artikel 2 van het Besluit Voorzieningen Remigratiewet.

⁸² Zie paragraaf 3.3. van deze scriptie.

⁸³ Artikel 17 lid 2 van het Besluit voorzieningen Remigratiewet.

De politiek in discussie over de Remigratiewet

De vaststelling van de Remigratiewet tot zijn huidige vorm is niet geruisloos verlopen. Gevoerde discussies hadden onder andere betrekking op inhoudelijke punten zoals de doelgroepen van de Remigratiewet waaronder de Europese burgers, het behoud van de Nederlandse nationaliteit, de leeftijdsgrens en de invoering van de terugkeeroptie. Opvallend is de discussie over de verhouding tussen het integratiebeleid en het remigratiebeleid. Deze discussie kan als overkoepelend worden beschouwd. In de discussies over de meeste punten uit de Remigratiewet wordt een link gelegd met het integratiebeleid. Dit is onder andere terug te lezen in de wijzigingsvoorstellen op de Remigratiewet van toenmalig Minister Van der Laan⁸⁴ naar aanleiding van de motie Heroverweging Remigratiewet.⁸⁵ Na een korte inleiding over integratie zal aan de hand van de bespreking van enkele van deze wijzigingsvoorstellen worden bekeken welke rol het integratiebeleid in deze wijzigingsvoorstellen heeft.

§ 4.1. Integratie⁸⁶

Verschillende ontwikkelingen in zowel binnen- als buitenland hebben gezorgd voor spanningen in de multiculturele samenleving, waardoor het integratievraagstuk sinds enkele jaren weer op scherp is gesteld. De integratienota⁸⁷ richt zich op het verminderen van deze spanningen in de samenleving en op het bevorderen van de betrokkenheid van allochtone en autochtone Nederlanders bij elkaar en bij de samenleving. Wederzijdse acceptatie en wederkerigheid zijn kernbegrippen in het integratiebeleid. De integratie van migranten in de Nederlandse samenleving wordt als noodzakelijk gezien; het huidige kabinet noemt inburgering 'de sleutel tot een volwaardige deelname aan de samenleving in werk en onderwijs'.⁸⁸ Opvallend is dat er naast de toenemende aandacht voor integratie(plicht) sinds de jaren negentig ook meer aandacht is voor remigratie van migranten. Naast de overheidsinspanningen om integratie van allochtonen te laten slagen houdt de overheid zich nu ook bezig met remigratie van allochtonen.

---

⁸⁴ Kamerstukken II 2009/10, 32 123 XVIII, nr. 29 en zie ook sub-paragraaf 2.2.3. van deze scriptie.

⁸⁵ Kamerstukken II 2008/09, 31 700 XVIII, nr. 20.

⁸⁶ Jaarrapport integratie 2010.

⁸⁷ Integratienota 2007-2011: Zorg dat je erbij hoort!

⁸⁸ Vrijheid en Verantwoordelijkheid: Regeerakkoord VVD-CDA.

§ 4.2. Remigratie bekeken in het licht van integratie

§ 4.2.1. Doelgroepen

De doelgroepen van de Remigratiewet zijn overgenomen uit de 'Contourennota integratiebeleid etnische minderheden'⁸⁹ en uit de Nota 'Kansen krijgen kansen pakken'.⁹⁰ Voor deze doelgroepen geldt een inburgeringsplicht op grond van de Wet Inburgering.⁹¹ De doelgroepen van de Remigratiewet zijn het vorige hoofdstuk van deze scriptie besproken.

Door het overnemen van de doelgroepen uit het integratiebeleid begint een mogelijk verband zich af te tekenen tussen het integratiebeleid en het remigratiebeleid. Dit verband legt ook Minister Van der Laan in zijn wijzigingsvoorstel om de doelgroep van de Remigratiewet te beperken tot de eerste generatie.⁹² Volgens de minister heeft de tweede generatie die in Nederland opgegroeid is en in Nederland op school heeft gezeten minder binding met het herkomstland van de ouders. Voor personen uit de eerste generatie waren in het verleden minder inburgeringsfaciliteiten voorzien. Hierdoor hebben deze personen meer moeite met inburgeren en integreren.

Naast de beperking van de remigratiefaciliteiten tot de eerste generatie wordt de definitie van de eerste generatie door de minister beperkt tot diegenen die als meerderjarigen in Nederland arriveerden.

Mijns inziens heeft de minister onterecht geen aandacht voor het 'thuisgevoel' en de terugkeerwens van kindmigranten, zoals minderjarige asielzoekers en kinderen van gastarbeiders. Net als het NMI⁹³ zie ook ik geen reden af te wijken van de gangbare definitie van 'eerste generatie allochtoon' te weten: 'alle personen in het buitenland geboren met tenminste één ouder die in het buitenland geboren is'.⁹⁴

Kindmigranten hebben hun vroege jeugd in het herkomstland doorgebracht en migreerden vaak onvrijwillig naar Nederland nadat zij hun onderwijs en sociale leven in het land van herkomst hebben moeten afbreken. In Nederland werden deze kinderen veelal opgevoed met het idee dat het verblijf hier tijdelijk zou zijn. In tegenstelling tot de minister is het NMI van mening dat juist als gevolg van deze migratie de groep kindmigranten zich sterk identificeert met het herkomstland. Zij ondervinden regelmatig integratie- en aanpassingsproblemen en hebben vaak een sterk verlangen naar het herkomstland.

§ 4.2.2. Leeftijdsgrens en de uitkeringseis

De oorspronkelijke doelstelling van de Remigratiewet is om voor migranten die de wens tot remigratie niet zelfstandig kunnen verwezenlijken en die afkomstig zijn uit de doelgroepen van het integratiebeleid faciliteiten te scheppen, die het voor hen mogelijk moeten maken te kunnen remigreren.⁹⁵

---

⁸⁹ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 741, nr.3, p. 11 (MvT); *Kamerstukken II 1993/94*, 23 684, nr. 1.

⁹⁰ *Kamerstukken II 1998/99*, 26 333, nr. 1.

⁹¹ Wet Inburgering (WI).

⁹² *Kamerstukken II 2009/10*, 32 123 XVIII, nr. 29, p. 4.

⁹³ Standpunt NMI Inzake Heroverweging Remigratiewet p. 1-2.

⁹⁴ <<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=950>>.

⁹⁵ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 741, nr. 3, p. 3.

Met het amendement Wessels⁹⁶ is de oude leeftijdsgrens van 50 jaar verlaagd naar 45 jaar en ouder.

In zijn brief betreffende de beantwoording motie Heroverweging Remigratiewet pleit Minister Van der Laan voor een verhoging van de leeftijdsgrens naar 55 jaar.⁹⁷ Volgens de minister past de leeftijdsgrens van 45 jaar niet meer binnen de huidige maatschappelijke situatie waarbij veel aandacht is voor het behoud van arbeidsparticipatie, verhoging van de pensioenleeftijd en prioriteit van inburgering. (Her)intreding op de arbeidsmarkt voor werklozen van allochtone origine blijkt erg moeilijk te worden vanaf 55 jaar. De gemiddelde leeftijd bij vertrek van remigranten met een maandelijks uitkering is 55 jaar. Het financieel effect van de verhoging van de leeftijdsgrens naar 55 jaar zal dan ook miniem zijn.

In zijn redenering voor het verhogen van de leeftijdsgrens, concentreert Minister Van der Laan zich op de kansen voor de migrant op de arbeidsmarkt en dus op een succesvolle integratie. Migranten in de leeftijdscategorie 45-55 jaar moeten zich –zelfs als blijkt dat zij werkelijk kansloos zijn op de arbeidsmarkt– blijven inzetten om een plek te bemachtigen op de arbeidsmarkt. De kansloosheid op de arbeidsmarkt voor deze groep migranten is algemeen erkend. Vaak is al jarenlang een traject gevolgd met persoonlijke begeleiding om een baan te bemachtigen, echter zonder resultaat.⁹⁸ Mijns inziens is de voorgestelde verhoging van de leeftijdsgrens van 45 naar 55 jaar voor deze groep migranten met name vanwege de erkenning van kansloosheid op de arbeidsmarkt op zijn minst onredelijk te noemen.

Deze mening wordt gedeeld door het NMI.⁹⁹ In tegenstelling tot de minister pleit het NMI namelijk voor handhaving van de leeftijdsgrens van 45 jaar, in combinatie met strikte criteria voor het vaststellen van de kansloosheid op de arbeidsmarkt. Het NMI ziet geen reden om migranten van 45 jaar en ouder die in een uitzichtloze positie verkeren tegen hun zin in Nederland te houden. De uitkomst van het profielonderzoek¹⁰⁰ onderbouwt deze zienswijze. Dit onderzoek laat zien dat ruim meer dan de helft van de aanvragers van de remigratievoorzieningen bestaat uit personen in de leeftijdscategorie 45-55 jaar. Van het totaal aantal aanvragers heeft bijna de helft meegedaan aan een traject gericht op (her)intreding tot de arbeidsmarkt. Het onderzoek toont aan dat ook de groep gebruikers van de Remigratiewet in de leeftijdscategorie 45-55 jaar kansloos zijn op de arbeidsmarkt. Zij verkeren al ruim vóór zij 55 jaar zijn in een uitzichtloze positie, ongeacht de inspanningen gericht op (her)intreding op de arbeidsmarkt. Het is niet in hun belang, noch dat van de samenleving dat deze groep nog langer in een uitzichtloze situatie dient te verkeren alvorens zij kunnen remigreren.

Bovendien mag het uitgangspunt¹⁰¹ van de Remigratiewet niet vergeten worden. Er is geen belang mee gediend indien personen vanwege allerlei belemmeringen zich genoodzaakt voelen in Nederland te blijven en af te zien van terugkeer naar het herkomstland.

⁹⁶Kamerstukken II 1997/98, 27 741, nr. 10.

⁹⁷Kamerstukken II 2009/10, 32 123 XVIII, nr. 29.

⁹⁸<http://www.nmigratie.nl/kp_userfiles/file/uploads/remigratienieuws2009_04_integraal.pdf?PHPSESSID=e78bf497a9fc8ad2c3a3653ebaf2e06a>.

⁹⁹ Standpunt NMI inzake heroverweging Remigratiewet p. 2-3.

¹⁰⁰ Profielonderzoek gebruikers Remigratiewet. Regioplan beleidsonderzoek oktober 2009, p.4, p. 11 en p. 15 en zie ook Jaarrapport Integratie 2010, p. 92-98 en p. 126.

¹⁰¹Kamerstukken II 1997/98, 25 741, nr. 3, p. 3.

De discussie omtrent de leeftijdsgrens is gekoppeld aan de discussie omtrent de termijn waarop iemand uitkeringsgerechtigd moet zijn om gebruik te mogen maken van de remigratievoorzieningen. Eén van de voorwaarden om gebruik te mogen maken van de remigratievoorzieningen is dat men minimaal 6 maanden een uitkering ontvangt of uitkeringsgerechtigd is. Minister van der Laan vindt deze termijn te kort en pleit voor een verlenging van deze termijn tot 1 jaar. Een werkloze wordt volgens de minister met de termijn van 6 maanden te snel afgeschreven voor de arbeidsmarkt, terwijl in de praktijk blijkt dat pogingen gericht op herintreding tot de arbeidsmarkt binnen 1 jaar succesvol zijn.¹⁰²

Het NMI onderschrijft de keuze om de termijn van werkloosheid te verruimen tot 1 jaar. Zoals uit het profielonderzoek blijkt, ontvingen de remigranten in Nederland gemiddeld 7 jaar lang een uitkering.¹⁰³

§ 4.2.3. Termijnen verblijfsduur voor remigratieaanvraag

Minister Van der Laan vond de nu geldende termijnen van legaal verblijf voordat een remigratieaanvraag kan worden ingediend te kort. Nu dient men minimaal 1 jaar legaal in Nederland te zijn verbleven om voor de basisvoorziening in aanmerking te komen. Voor de voorziening met een maandelijkse uitkering geldt een periode van 3 jaar legaal verblijf. De minister vindt deze termijnen te kort en niet passen binnen de kabinetsinzet voor integratie. Voor het behalen van het inburgeringsexamen is er een termijn gesteld van 3,5 jaar. In zijn brief¹⁰⁴ pleit de minister voor verhoging van de termijn naar 8 jaar van legaal verblijf voor het kunnen indienen van een aanvraag. De hogere drempel van 8 jaar is gepast gelet op de levenslange duur van de uitkering.

Daar waar de minister in zijn brief nauwelijks een onderbouwing heeft voor zijn keuze van 8 jaar, bepleit het NMI dat de termijn voor legaal verblijf wordt gekoppeld aan de periode van 5 jaar. Dit is de termijn om een verblijfstitel voor onbepaalde tijd te verkrijgen.¹⁰⁵

§ 4.2.4. Schrappen van de basisvoorziening

Gelet op de visie op de verhouding tussen remigratiefaciliteiten enerzijds en inburgering, integratie en arbeid anderzijds vindt Minister Van der Laan het een onjuiste benadering om door middel van de basisvoorzieningen de financiële drempel voor vertrek weg te nemen. De minister pleit daarom ook in zijn brief¹⁰⁶ om de basisvoorziening in zijn geheel te schrappen. Behoud van arbeidscapaciteit en participatie staan centraal. Wanneer mensen echt willen remigreren, dienen zij hiertoe een eigen verantwoordelijkheid te nemen door dit zelf te bekostigen. Dit draagt tevens bij aan het voorkomen van een onoverwogen vertrek uit Nederland. Indien zij echter niet meer in staat zijn zelf in hun dagelijkse kostwinning te voorzien, zoals bij oudere werklozen vaak het geval is, dan is een maandelijkse uitkering afgestemd op de bestaanskosten in het bestemmingsland gerechtvaardigd.

---

¹⁰² *Kamerstukken II 2009/10, 32 123 XVIII, nr. 29, p. 7.*

¹⁰³ Standpunt NMI inzake heroverweging Remigratiewet, p. 2-3 en Regioplan Profielonderzoek Gebruikers Remigratiewet.

¹⁰⁴ *Kamerstukken II 2009/10, 32 123 XVIII, nr. 29, p. 6-7.*

¹⁰⁵ Standpunt NMI inzake heroverweging Remigratiewet p. 3.

¹⁰⁶ *Kamerstukken II 2009/10, 32 123 XVIII, nr. 29, p. 7-8.*

Het NMI pleit voor het in stand houden van de basisvoorzieningen uitsluitend in combinatie met een remigratie-uitkering.¹⁰⁷ De doelgroep van de Remigratiewet bestaat uit migranten die beschikken over zeer weinig middelen. De basisvoorziening vormt daarom een zeer belangrijke financiële ondersteuning om de reis- en verblijfskosten te financieren.

§ 4.2.5. Terugkeeroptie¹⁰⁸

Minister van der Laan pleit voor het behoud van de terugkeeroptie voor een duur van één jaar en niet langer.¹⁰⁹ Wanneer de termijn voor de terugkeeroptie verlengd wordt kan bij de migrant de indruk ontstaan de feitelijke beslissing tot remigratie te kunnen uitstellen. Ook wordt door verlenging van de termijn het risico van een minder doordachte remigratiebeslissing groter. Het geringe gebruik van de terugkeeroptie vormt voor de minister geen indicatie voor een aanpassing van de termijn.

De mogelijkheid om terug te keren is voor migranten een geruststelling. Het ontbreken van deze optie zou daadwerkelijke remigratie belemmeren.¹¹⁰

Wel is het gevaar bij verruiming van de terugkeeroptie dat wanneer een migrant gebruik maakt van deze optie, de migrant in een achterstandssituatie raakt en de eerder gedane inburgeringsinvesteringen verloren gaan.¹¹¹ Het lijkt erop dat de overheid de schade als gevolg van gebruikmaking van de terugkeeroptie zoveel mogelijk wil beperken.

§ 4.2.6. Afstand doen van het Nederlanderschap

Minister van der Laan pleit voor het behoud van de voorwaarde die inhoudt afstand te moeten doen van het Nederlanderschap.¹¹² Deze voorwaarde is opgenomen ter voorkoming van oncontroleerbare pendelmigratie en van mogelijk oneigenlijk gebruik van het sociaal zekerheidsstelsel. De remigrant heeft immers besloten Nederland definitief te verlaten. Daarmee geeft betrokkene aan het Nederlanderschap niet meer te ambiëren.

Met deze redenering doet de minister tekort aan het identiteitsgevoel van de migrant die altijd een band zal blijven houden met Nederland. Reeds in de mondelinge behandeling van de Remigratiewet merkte GroenLinks op dat de voorwaarde van het moeten opgeven van de Nederlandse nationaliteit voor een onzeker avontuur als een te grote stap door migranten wordt ervaren. Bovendien is het geestelijk leven in twee werelden eigen aan de situatie van migranten en is de dubbele nationaliteit een goede vorm om deze gevoelens te respecteren.¹¹³

In haar advies¹¹⁴ stelt de ACVZ dat het toestaan van meervoudige nationaliteit in de Rijkswet op het Nederlanderschap de remigratie onder de huidige Remigratiewet voor een deel van de potentiële remigranten kan vergemakkelijken en daarmee een positieve uitwerking op de remigratiecijfers zal hebben.

---

¹⁰⁷ Standpunt NMI inzake heroverweging Remigratiewet, p. 3.

¹⁰⁸ Zie ook paragraaf 3.3.4. van deze scriptie.

¹⁰⁹ Kamerstukken II 2009/10, 32 123 XVIII, nr. 29.

¹¹⁰ Van den Tillaart e.a. 2000, p. 87-88 en Van den Tillaart & Van den Wijngaart 2005, p. 67-68.

¹¹¹ Kamerstukken II 1997/98, 25 741, nr. 3, p. 6-7.

¹¹² Kamerstukken II 2008/09, 31 700 XVIII, nr. 20, p. 7.

¹¹³ Kamerstukken I 1999-2000, 25 741, nr. 27, p. 1249 en p. 1255-1256.

¹¹⁴ Advies ACVZ oktober 2008 Nederlanderschap in een onbegrensde wereld, p. 39 en jaarverslag NMI 2007.

Misbruik van de remigratiesubsidie is te voorkomen door een terugbetalingsregeling bij terugkeer naar Nederland binnen een zekere periode in te stellen. De mogelijkheid van circulaire migratie kan bij behoud van de Nederlandse nationaliteit natuurlijk voor sommigen werkelijkheid worden. Ook die situatie zal echter ten opzichte van voortdurend verblijf in Nederland voor Nederland financiële voordelen bieden.¹¹⁵

§ 4.3. Conclusie

Tijdens de mondelinge behandeling van de Remigratiewet heeft toenmalig Minister Baxtel aangekondigd dat de Remigratiewet een faciliteringsregeling en geen stimuleringsregeling is omdat de Remigratiewet uitgaat van de vrijwillige afweging van het individu.¹¹⁶

Echter, het remigratiebeleid lijkt in beweging te zijn: de ontwikkelingen in de samenleving en maatschappij hebben geleid tot de motie Heroverweging Remigratiewet.¹¹⁷ Minister Van der Laan heeft in zijn wijzigingsvoorstellen in zekere mate rekening gehouden met deze ontwikkelingen. Met name is er aandacht voor de verhouding tussen integratie en remigratie.

De Remigratiewet in haar geheel en dus ook de wijzigingsvoorstellen worden -al dan niet direct- in verband gebracht met de integratie van minderheidsgroepen.

De investeringen rondom integratie van minderheidsgroepen mogen niet verloren gaan. Deze investeringen zijn terug te lezen in de integratienota 2007-2011: 'Zorg dat je erbij hoort!'¹¹⁸ Met het nieuwe kabinet VVD-CDA komt een strenger integratiebeleid, waarbij bezuinigd wordt op integratie en de migrant zelf inburgeringskosten dient te betalen.

Hoewel de overheid financieel geen bijdrage meer wil leveren voor de integratie van migranten, lijkt integratie van migranten wel steeds belangrijker te worden. Zelfs zó belangrijk dat dit begint te lijken op een voorwaarde om in Nederland te mogen blijven: wie zakt voor het inburgeringsexamen kan van hem of haar de verblijfsvergunning worden ingetrokken.¹¹⁹

Opmerkelijk is de focus op het behoud van allochtonen uit de tweede generatie waar integratie wel kans van slagen heeft. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de beperking van de doelgroep van de Remigratiewet tot de eerste generatie allochtonen van wie bekend is dat zij moeilijk integreren. De remigratiewens van de groep allochtonen, uit de tweede generatie, van wie de integratie wel kans van slagen heeft, houdt de overheid op de achtergrond. Daarentegen lijkt de overheid wel begrip te hebben voor de remigratiewens van oudere allochtonen. Niet alleen nieuwkomers, maar ook de hier al lang gevestigde allochtonen worden nu, vanwege de verhoging van de leeftijdsgrens, verplicht om een langere periode te werken aan het laten slagen van hun integratie.

De Remigratiewet mag de weg van integratie niet voor zijn: behoud van arbeidscapaciteit en participatie staan dan ook centraal.

---

¹¹⁵ Zie ook sub-paragraaf 2.3.3. van deze scriptie.

¹¹⁶ *Kamerstukken I* 1999-2000, 25 741, nr. 27, p. 1257.

¹¹⁷ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 700 XVIII, nr. 20.

¹¹⁸ Integratienota 2007-2011: Zorg dat je erbij hoort!

¹¹⁹ Vrijheid en Verantwoordelijkheid: Regeerakkoord VVD-CDA, p. 25-26.

Om de schijn van een zogenoemde ‘oprotpremie’ helemaal weg te nemen stelt de minister voor om de basisvoorziening, de tegemoetkoming voor vertrekken, te schrappen. Onderzoek heeft uitgewezen dat de invoering van een Remigratiewet de overheid kosten bespaart.¹²⁰ De Remigratiewet is ingericht voor mensen van wie verwacht wordt dat zij niet meer te ‘redden’ zijn uit hun achterstandspositie. Wanneer deze groepen in Nederland blijven kosten zij de overheid meer dan wanneer zij met een remigratie uitkering naar het herkomstland terugkeren. Er hoeft dan namelijk niet langer meer in hun integratie – die toch veelal kansloos is- geïnvesteerd te worden. Bovendien is de hoogte van de remigratie uitkering lager dan de uitkering die men in Nederland ontvangt omdat de remigratie uitkering berekend wordt op basis van de bestaanskosten in het herkomstland. Deze bestaanskosten zijn vrijwel altijd lager dan in Nederland.

---

¹²⁰ <www.regioplan.nl/publicaties/rapporten/vervolgonderzoek_kosten_en_baten_van_de_remigratiewet> .

Instellingen

De uitvoering van de Basisremigratiesubsidieregeling 1985 en de Remigratieregeling 1985 was opgedragen aan de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en het Nederlands Migratie Instituut (NMI). Met beide organisaties had de overheid uitvoeringsovereenkomsten gesloten.¹²¹ Tegenwoordig zijn er vele instellingen die zich bezighouden met remigratie, echter alleen de SVB en het NMI hebben met de invoering van de Remigratiewet een wettelijke grondslag voor hun taken. In dit hoofdstuk zullen enkele instellingen welke zich met remigratie van migranten bezighouden kort besproken worden.

§ 5.1. Sociale Verzekeringsbank

Bij wet van 16 september 1999 werd de toekomstige Remigratiewet gewijzigd en hebben de uitvoeringstaken in de Remigratiewet een wettelijke basis gekregen.¹²² Hoofdstuk IIIA van de Remigratiewet noemt de taken en bevoegdheden van de SVB. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft conform zijn bevoegdheid genoemd in artikel 8A lid 2 Remigratiewet de Regeling uitvoering en informatieverstrekking Sociale Verzekeringsbank¹²³ vastgesteld.

De SVB is belast met de beoordeling van de aanvraag, de verlening van de beschikking en de uitvoering van de beschikking.

Het bestuur van de SVB heeft zelf een aantal besluiten vastgesteld. Het besluit Controlevoorschriften Remigratiewet¹²⁴ bevat verplichtingen voor de remigrant die nodig zijn voor de controle op de rechtmatigheid op de voorzieningen uit de Remigratiewet. Het besluit Beleidsregels SVB¹²⁵ kondigt een aangepast beleid van de SVB aan.

De SVB levert ter informatie aan de Minister van Binnenlandse Zaken verschillende documenten waaronder een begroting en vijfjarige raming van de uitgaven en inkomsten, een aanvraag om een voorschot, een jaarrekening en verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening.¹²⁶

§ 5.2. Bureau voor Sociale Zaken en de Sociaal Attachés

Het Bureau voor Sociale Zaken maakt onderdeel uit van de Nederlandse Ambassade en geeft informatie over de Nederlandse sociale verzekeringen. In enkele bestemmingslanden zijn er sociaal attachés; in Marokko is de Attaché voor Sociale Zaken het hoofd van dit bureau.¹²⁷ De attachés voeren onder andere controlewerkzaamheden uit in het kader van de Remigratiewet. Belanghebbenden zijn verplicht om mee te werken aan deze

¹²¹ Kamerstukken II 1997/98, 25 741, nr.3, p. 10.

¹²² Wet van 16 september 1999, *Stb.* 1999, 426.

¹²³ Regeling uitvoering en informatieverstrekking Sociale Verzekeringsbank van 15 maart 2000, *stcrt.* 2000, 62.

¹²⁴ Artikel 8g van de Remigratiewet en Besluit van het Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank van 28 april 2000, *Stcr.* 2000, 91.

¹²⁵ Besluit van het Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank van 28 april 2000, *Stcrt.* 2000, 91.

¹²⁶ Artikel 8c van de Remigratiewet en Regeling uitvoering en informatieverstrekking Sociale Verzekeringsbank van 15 maart 2000, *Stcrt.* 2000, 62.

¹²⁷ Toet & Van de Vrie 2000, p. 68 en zie ook

<www.ambassadepaysbasrabat.org/De_Ambassade/Afdelingen/Sociale_Zaken>.

controle.¹²⁸ Naast de controlewerkzaamheden verlenen de attachés ondersteuning aan remigranten wanneer zij bij hun remigratie (juridische) problemen ondervinden.

§ 5.3. Nederlands Migratie Instituut

Het NMI is sinds 1 april 1991 de centrale instantie voor het bijstaan van emigranten, migranten en erkende vluchtelingen die vragen hebben rond hun mogelijke (re)migratie of doormigratie, bij te staan.

Vóór de oprichting van het NMI waren er verschillende instellingen die dit bijstaan als taak hadden. De toenmalige emigratiecentrales, het project Voorlichting Remigratie Buitenlandse Werknemers, netwerkcentra van buitenlanders, de vakbeweging, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en organisaties van vrouwen en van buitenlandse werknemers, namen in 1989 initiatief voor de start van het NMI. Zij stelden hierbij als doel migranten te ondersteunen bij hun vragen rond mogelijke terugkeer naar het land van herkomst.

Bij het werk van het NMI staan de migrant en zijn of haar keuzes centraal. Voor het NMI is het belangrijk dat de migrant op basis van goede informatie zelf een keuze kan maken tussen teruggaan naar het land van herkomst of blijven in Nederland. Voor zijn taken heeft het NMI met de invoering van de Remigratiewet een wettelijke grondslag gekregen.¹²⁹

Een andere belangrijke taak van het NMI is om, vanuit de directe ervaringen met zijn doelgroepen, het remigratiebeleid te volgen en zo nodig de overheid van advies te voorzien.

Naast de genoemde taken houdt het NMI zich ook bezig met het ontwikkelen van projecten op het gebied van circulaire migratie, veelal in samenwerking met andere organisaties, waarbij migranten zich inzetten voor de ontwikkeling en wederopbouw van hun herkomstland.

§ 5.4. Ministeries

Het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en coördinatie van het remigratiebeleid en toepassing van de Remigratiewet. De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) valt onder het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties. Samen met het Ministerie van Buitenlandse zaken en het Ministerie van Justitie heeft de IND taken op het gebied van visumregelingen en de terugkeeroptie van de Remigratiewet.

Het Ministerie van Buitenlandse zaken heeft een verantwoordelijkheid voor de Nederlandse ambtelijke vertegenwoordigers in de bestemmingslanden van de doelgroepen.

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is in samenwerking met het College voor Zorgverzekeringen (CVZ)¹³⁰ verantwoordelijk voor de ziekenfondsverzekering binnen de Remigratiewet.

---

¹²⁸ Artikel 3-7 van het Besluit van het Bestuur Sociale Verzekeringsbank van 28 april 2000, *Stcrt.* 2000, 91.

¹²⁹ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 741, nr. 3, p. 9; artikel 2 lid 2 van de Regeling uitvoering en informatieverstrekking Sociale Verzekeringsbank van 15 maart 2000, *Stcrt.* 62 en zie ook <www.nmi.nl>.

¹³⁰ <www.cvz.nl/verzekeringen/buitenland/buitenland.html>.

Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om de voorlichting aan afgekeurde WAO'ers in herkomstlanden en informatie aan gemeentelijke sociale diensten.

§ 5.5. Overige instanties

Hieronder zal geen uitputtende opsomming worden gemaakt van instanties die zich met (re)migratie bezighouden. Twee internationale instanties zullen hieronder kort besproken worden. De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)¹³¹ ondersteunt migranten die uit Nederland vertrekken. Bijvoorbeeld door voorlichting te geven over de terugkeer, te helpen bij het verzamelen van alle reisdocumenten en de remigrant te ondersteunen op Schiphol. Het Europees Migratienetwerk (EMN)¹³² opereert op Europees niveau en heeft tot doel te voldoen aan de informatiebehoeften van de instellingen en de autoriteiten van de lidstaten door actuele, objectieve, betrouwbare en vergelijkbare informatie op het gebied van asielbeleid en immigratie te verstrekken om zo de beleidsvorming in de Europese Unie te ondersteunen. Het netwerk heeft ook tot taak de EU-burgers over deze onderwerpen voor te lichten.

In het volgende hoofdstuk zal een aparte bespreking zijn van de Stichting Steun Remigranten (SSR).

---

¹³¹< www.iom-nederland.nl>.

¹³²Beschikking 2008/381/EG van de Raad betreffende het opzetten van een Europees migratienetwerk.

Stichting Steun Remigranten

In dit hoofdstuk zal de Stichting Steun Remigranten (SSR) gevestigd in Berkane (Marokko) besproken worden.¹³³ Met de bespreking van deze stichting zal worden gekeken welke Nederlandse overheidsbemoedening er is op het gebied van migratie. Doordat de stichting zich in Marokko bevindt, zal het dus gaan over remigranten die in Nederland hebben gewoond en naar hun herkomstland, Marokko, geremigreerd zijn. De werkzaamheden zoals deze door de stichting worden uitgevoerd, met de missie en doelstelling die de stichting voor ogen heeft zijn uniek. SSR is in Marokko de enige stichting die zich bezighoudt met Nederlandse remigranten op het gebied van sociaal-juridische dienstverlening en daarnaast ook een bijdrage levert aan de inpassing van de remigranten die eenmaal zijn teruggekeerd. Vergeleken met andere hulpverlenende Nederlandse bureaus die in Marokko zijn gevestigd, zoals het Bureau voor Sociale Zaken met aan het hoofd de Attaché voor Sociale Zaken dat een onderdeel is van de Nederlandse Ambassade¹³⁴, kan gezegd worden dat de SSR als onafhankelijke stichting meer mogelijkheden heeft en op een breder terrein remigranten de nodige ondersteuning kan bieden. Een voorbeeld hiervan is de mogelijkheid van de SSR om namens een remigrant bezwaar in te dienen tegen een besluit van de Nederlandse Ambassade. Een dergelijk bezwaar kan niet ingediend worden door het Bureau voor Sociale Zaken omdat het Bureau onderdeel is van de Nederlandse Ambassade. De uniciteit, bijzondere kracht en uiteraard het lange bestaan van ruim 20 jaar en daarmee opgebouwde professionele ervaring van deze stichting heeft ertoe geleid dat gekozen is voor een aparte bespreking van deze stichting in mijn scriptie.

Om vanuit de praktijk een beeld te kunnen schetsen van de stichting en haar werkzaamheden, is mij de mogelijkheid geboden om in mei en juni 2010 in de vorm van een 'snuffelstage' een kijkje in de keuken van de SSR in Marokko te nemen. Het voornaamste doel van deze stage bij het steunpunt, is om inzicht te verkrijgen in de werkzaamheden die het steunpunt uitvoert ten behoeve van de remigranten in Marokko. In dit kader heb ik werkzaamheden verricht in de functie van assistent sociaal juridisch consulent. Concreet heb ik onder andere tijdens spreekuren de cliënten geïnformeerd over hun rechten (onder andere op het gebied van WAO, AOW, ANW of een bedrijfspensioen).

Met name de rol van de Nederlandse wetgeving waar remigranten mee te maken hebben en dus het steunpunt is interessant. In de eerste paragrafen zal eerst de achtergrond van de SSR worden besproken. In de daaropvolgende paragrafen worden de werkzaamheden en ervaringen van de SSR met de Nederlandse wetgeving gerelateerd aan migratie besproken. In hoofdstuk 7 zal het onderwerp 'onvrijwillige achterlating en gedwongen migratie' uitgebreid worden besproken. Voor de bespreking van dit onderwerp is gekozen omdat het te maken heeft met een ander soort migratie: onvrijwillige migratie. Tegenover de investeringen die de overheid reeds genomen heeft om de problematiek rondom onvrijwillige achterlating en gedwongen migratie aan te pakken, zal ik eigen

---

¹³³ <www.steunremigranten.nl>.

¹³⁴ <www.ambassadepaysbasrabat.org/De_Ambassade/Afdelingen/Sociale_Zaken> en zie ook paragraaf 5.2. van deze scriptie.

suggesties doen. Vanwege het nauwe verband tussen hoofdstuk 6 en 7 zal van beide hoofdstukken in paragraaf 7.9. een gezamenlijke conclusie aan bod komen.

§ 6.1. Korte historie Stichting Steun Remigranten

Met de komst van arbeidsmigranten van verschillende afkomst werden Nederlandse steden al gauw rijk aan culturen. In de samenleving werden zowel positieve als negatieve ontwikkelingen zichtbaar. Van deze groepen minderheden die alles in hun herkomstland achtergelaten hadden, werd verwacht dat hun verblijf van tijdelijke duur was. Door de werkloosheid onder de voormalig gastarbeiders ten tijde van de economische crisis in de jaren tachtig ontstond bij velen de behoefte om terug te keren naar het land van herkomst. Echter, terugkeer zou een verlies van hun bron van inkomsten betekenen. Zo ontstond een groep arbeidsmigranten die uitsluitend met het doel hun inkomsten te behouden hun verblijf in Nederland voortzetten. Voor deze groep bestond weinig tot geen uitzicht op integratie in de Nederlandse samenleving. Met de invoering van de Remigratieregeling 1985 heeft de Nederlandse regering hieraan een einde willen maken. Op basis van deze regeling konden de arbeidsmigranten terugkeren naar het herkomstland met behoud van een levenslange garantie-uitkering: de remigratie-uitkering.¹³⁵

Met de komst van de remigratieregeling werd de behoefte aan nazorg voor de voormalige arbeidsmigranten in hun land van herkomst legitiem. Remigranten met een hulpvraag met betrekking tot de Nederlandse wet- en regelgeving moesten terecht kunnen bij een steunpunt in het herkomstland. Halverwege jaren tachtig ontstond binnen de Raad van Kerken in Nederland het idee een steunpunt op te richten in de landen waar de meeste arbeidsmigranten in Nederland vandaan kwamen. Na de nodige voorbereidingen getroffen te hebben werd in 1989 de SSR in Berkane (Marokko) geopend.¹³⁶

§ 6.2. Organisatiestructuur Stichting Steun Remigranten

De SSR is een autonome Nederlandse organisatie die gevestigd is in Berkane (Marokko). Op het steunpunt in Berkane zijn een coördinator, een consulente, een fulltime secretariële medewerkster en twee parttime administratieve medewerkers werkzaam. Het bestuur bevindt zich in Nederland en bestaat uit vrijwilligers die zeer betrokken zijn bij het lot van remigranten in Marokko. Het bestuur van SSR zet zich in om de medewerkers op het steunpunt in Marokko te ondersteunen in hun werkzaamheden en stuurt hen hierbij aan.

In de loop van de jaren is de SSR door verschillende organisaties en instanties gefinancierd: aanvankelijk de Diaconie der Hervormde Gemeente te Amsterdam, vervolgens de protestante en katholieke medefinancieringsorganisaties ICCO en Cordaid, en als laatste de ministeries van Ontwikkelingssamenwerking, Justitie, VROM en Sociale Zaken.¹³⁷ Uit het levensvatbaarheidsonderzoek van 2006 dat Cordaid heeft gefinancierd, is gebleken dat de Nederlandse politiek, de SVB, de Nederlandse Ambassade, de Marokkaanse overheidsinstanties en natuurlijk de doelgroep zelf, SSR zien als een onmisbare en betrouwbare professionele organisatie.

---

¹³⁵ Zie ook paragraaf 2.3.2. van deze scriptie.

¹³⁶ Obdeijn 2009, p. 10.

¹³⁷ Obdeijn 2009, P. 22.

Er is zelfs behoefte aan uitbreiding en versterking van de diensten naar andere regio's in Marokko en zelfs naar andere landen waaronder Turkije en Suriname.¹³⁸

Binnen de politieke sferen is de waardering voor de diensten van SSR bevestigd door de instemming van een grote meerderheid van de Tweede Kamer eind 2005 vóór een amendement¹³⁹ op de begroting van het Ministerie van Justitie om het bestaan van SSR in 2006 zeker te stellen. Ook in 2007 werd SSR gesubsidieerd vanuit de begroting van het Ministerie van Justitie. In 2007 wordt ook gedeeltelijk gesubsidieerd door Cordaid. Echter, in de loop van 2007 liet Cordaid weten dat de subsidierelatie met SSR definitief beëindigd zou worden en het toekomstperspectief voor SSR was mede daardoor geruime tijd erg somber.¹⁴⁰

In december 2007 kwam een einde aan deze sombere situatie toen in de Tweede Kamer door een amendement op de begroting van het Ministerie van Sociale Zaken voor 4 jaar de financiering van SSR geregeld werd.¹⁴¹ Deze periode loopt eind 2011 af. SSR wil, in het belang van alle remigranten die met vragen bij het steunpunt aankloppen, haar werk voortzetten. De SSR heeft inmiddels een brief gestuurd naar de Tweede Kamerleden waarin om financiering van de SSR wordt gevraagd.¹⁴²

Hoewel het migratiebeleid de Nederlandse overheid geld bespaart, blijft het standpunt van de Nederlandse overheid dat Nederland migratie faciliteert tot één jaar na vertrek. Het NMI is aangesteld om de migratie te begeleiden.¹⁴³ Wanneer een migrant gebruik maakt van de terugkeeroptie en dus na migratie terugkeert naar Nederland wordt dit niet gefaciliteerd.

§ 6.3. Werkzaamheden Stichting Steun Remigranten

Sinds 1989 vervult de SSR een belangrijke maatschappelijke rol in het Noordoosten van Marokko. Zij beschrijft haar missie als volgt:

‘De zorg in de breedste zin des woords voor remigranten die na verblijf in Nederland zijn teruggekeerd naar hun land van herkomst.’

De werkzaamheden kunnen grofweg verdeeld worden in de volgende kerntaken:

I. Sociaal juridische dienstverlening

De werkzaamheden waarmee de medewerkers werkzaam op het steunpunt in Berkane zich voornamelijk bezighouden is het verlenen van sociaal-juridische diensten aan Marokkaanse remigranten die vanwege hun arbeidsverleden in Nederland sociale rechten hebben opgebouwd (zoals: AOW, WAO, Kinderbijslag, zorgverzekering). De SSR behartigt de belangen van haar cliënten en vormt een brug naar de Nederlandse overheidsinstanties.

De doelgroep van het steunpunt zijn alle remigranten die op enigerlei wijze (nog) een band hebben met Nederland. Een uitzondering betreft de werkzaamheden die een vervolg zijn

---

¹³⁸ Meijs & Van der Zijde, p. 1.

¹³⁹ Kamerstukken II 2005/06, 30 300 VI, nr. 78.

¹⁴⁰ Jaarverslag SSR 2007, p. 3.

¹⁴¹ Kamerstukken II 2007/08, 31200 XV nr. 56.

¹⁴² Brief van de SSR aan de Tweede Kamerleden d.d. 14 maart 2011 te vinden op <www.steunremigranten.nl>.

¹⁴³ Zie paragraaf 5.3. van deze scriptie.

van het project 'Achtergelaten vrouwen' dat in de periode 2005-2009 werd uitgevoerd. Hierbij worden ook de uit de overige Europese landen afkomstige slachtoffers van een achterlating in Marokko geholpen. Aan het eind van dit hoofdstuk zal dit project wat uitgebreider besproken worden. Buiten dit project gaat het om cliënten, voormalige 'gastarbeiders', die door analfabetisme en onbekendheid met de Nederlandse wet- en regelgeving niet goed in staat zijn om zelf te communiceren met Nederlandse overheidsinstanties en indien nodig op te komen voor hun rechten. Ook heeft het steunpunt een aantal cliënten dat na invoering van de Remigratiewet gebruik maakt van de voorzieningen die deze wet hen biedt; deze cliënten worden de REM'ers genoemd. Verschillende wijzigingen binnen de Nederlandse wetgeving waar ook remigranten direct mee te maken krijgen, zorgen voor een enorme toestroom van cliënten. De bespreking van dit punt komt in paragraaf 6.5. uitgebreider aan de orde.

II. Brugfunctie

Naast de sociaal-juridische dienstverlening heeft SSR ook een brugfunctie tussen Nederland en Marokko en levert SSR een bijdrage aan de *civil society* in Marokko. Sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland hebben betrokkenheid vanuit Nederland bij Marokko vergroot. Met name onder ambtenaren (waaronder beleidsmakers, politici en politie) en onderwijsinstellingen is de interesse voor Marokko vergroot. Regelmatig worden er werkbezoeken gebracht aan Marokko om inzicht te krijgen in de culturele achtergrond van Marokkaanse migranten in Nederland. Door haar uitgebreide netwerk en door haar unieke positie als enige Nederlandse organisatie in het herkomstgebied van het merendeel van de Marokkaanse migranten wordt SSR in toenemende mate benaderd door Nederlandse ambtenaren, politici en andere professionals die graag meer inzicht willen krijgen in de achtergrond van de Marokkaanse migranten in Nederland.¹⁴⁴ Enkele voorbeelden zijn het werkbezoek in 2005 van voormalig Minister voor Integratie, Minister Verdonk en het werkbezoek in 2009 van voormalig Minister van Justitie, Minister Hirsch Ballin, in het kader van achterlating van vrouwen en jongeren.¹⁴⁵ Ook heeft voormalig Minister voor Wonen, Wijken en Integratie, Minister Van der Laan in februari 2010 een werkbezoek gebracht aan de SSR.¹⁴⁶

§ 6.4. Samenwerkingspartners

In de loop van haar bestaan heeft de SSR een groot netwerk opgebouwd om haar dienstverlening op een zo goed mogelijke manier ten uitvoer te kunnen brengen. Dit doet zij door onder andere continu op de hoogte te blijven van de veranderende Nederlandse en Marokkaanse wetgeving. Ten behoeve van de dienstverlening is gewerkt aan een verbeterde samenwerking met de SVB en de verschillende afdelingen van de Nederlandse Ambassade, waaronder het bureau voor Sociale Zaken met aan het hoofd de Attaché voor sociale zaken.¹⁴⁷ Deze overheidsinstanties erkennen dat SSR de Nederlandse overheid op structurele wijze ontlast en geld bespaart, door enerzijds taken over te nemen van deze Nederlandse overheidsinstanties en anderzijds ervoor te zorgen dat remigranten niet onnodig bezwaar of beroep aantekenen. Zowel de SVB als de Nederlandse Ambassade waarderen de wijze

---

¹⁴⁴Obdeijn 2009, p. 57-60.

¹⁴⁵Jaarverslag SSR 2007, p. 7 en Jaarverslag SSR 2009, p. 13.

¹⁴⁶Jaarverslag SSR 2009, p. 5 en G. Van Langendonck, 'Remigrant in Rif dwaalt langs de instanties', NRC Handelsblad 10 februari 2010.

¹⁴⁷Obdeijn 2009, p. 34-35 en <www.ambassadepaysbasrabat.org/De_Ambassade/Afdelingen/Sociale_Zaken>.

waarop SSR sociaal-juridische ondersteuning biedt aan remigranten uit Nederland en zien de diensten van SSR als een essentiële aanvulling.

Door haar neutrale en autonome positie is het voor SSR mogelijk om op te komen voor de belangen van remigranten en wanneer nodig namens hen bezwaar in te dienen dan wel in beroep te gaan tegen de SVB, de UWV of de IND. Omdat het bureau voor Sociale Zaken onderdeel is van de SVB kan zij niet namens een remigrant bezwaar indienen of in beroep gaan tegen de besluiten van deze instelling.¹⁴⁸ Verder heeft het bureau voor Sociale Zaken een taak in de handhaving van de sociale zekerheidswetten. Het bureau voor Sociale Zaken voert in het kader hiervan onderzoeken uit in opdracht van de Nederlandse sociale zekerheidsinstanties. Hierdoor kunnen omwille van belangenverstrengeling sommige zaken niet in behandeling worden genomen. Daarnaast is het bureau Sociale Zaken selectief ten aanzien van het in behandeling nemen van hulpvragen uit de doelgroep. Zo heeft het bureau jarenlang geen belastingaangiftes ingevuld voor de remigranten. Ook biedt het bureau geen ondersteuning aan achtergelaten vrouwen en kinderen. De SSR is daarentegen gespecialiseerd in het ondersteunen van achtergelaten vrouwen en kinderen. Zij biedt als enige organisatie in Marokko juridische hulpverlening en begeleiding aan deze groep. De SSR heeft goede samenwerkingsbanden met onder andere het NMI, de SVB en gespecialiseerde advocatenkantoren in Nederland. Ook in Marokko heeft de SSR goede samenwerkingscontacten waaronder verschillende belangenorganisaties, (remigranten)verenigingen, vrouwenorganisaties en gespecialiseerde advocaten.

§ 6.5. De Nederlandse wetgeving voor remigranten

Zoals opgemerkt in paragraaf 6.3. zullen in deze paragraaf enkele belangrijke knelpunten die de SSR noemt in haar ervaringen met (het wijzigen van) de Nederlandse wetgeving besproken worden. Wat door de Nederlandse wetgever veelal vergeten wordt, is dat het wijzigen van wetgeving dan wel invoering van nieuwe wetgeving ook direct gevolgen heeft voor remigranten die op enigerlei wijze nog een band met Nederland hebben. In de subparagrafen hieronder zullen enkele voorbeelden genoemd worden.

§ 6.5.1. Invoering van de Wet Beperking Export Uitkeringen 2000

De Wet Beperking Export Uitkeringen is in januari 2000 in werking getreden. Deze wet is ingevoerd met het oog op handhaafbaarheid van de sociale verzekeringswetten door het exporteren van uitkeringen te beperken. Uitkeringen kunnen nu alleen onder bepaalde voorwaarden geëxporteerd worden. Voor personen die zich buiten de EU/EER vestigen moet er een verdrag zijn tussen Nederland en het land waar zij zich hebben gevestigd. Het sluiten van dergelijke verdragen verliep niet soepel, waardoor er voor remigranten veel onzekerheid en onduidelijkheid heerste. Dit gold ook voor de remigranten die zich in Marokko bevonden. Inmiddels zijn er verdragen tussen Nederland en diverse herkomstlanden gesloten.

§ 6.5.2. Invoering van de Zorgverzekeringswet 2006

De invoering van de nieuwe Zorgverzekeringswet per 1 januari 2006 levert het steunpunt nog steeds een enorme stroom van vragen op. Het belangrijkste probleem is dat de premie veelal niet in verhouding staat tot de verkregen zorg. In sommige gevallen is het

---

¹⁴⁸Meijs & Van der Zijde 2009, p. 16.

premiebedrag zelfs hoger dan het pensioen. Mede dankzij de inzet van SSR zijn deze problemen onder de aandacht gebracht van verantwoordelijke ministeries, media en politiek.¹⁴⁹ Dit heeft ertoe geleid dat met terugwerkende kracht per 1 januari 2006 de zogenaamde ‘woonlandfactor’ is ingevoerd.¹⁵⁰ Voor het berekenen van de woonlandfactor is een formule ontwikkeld waarbij wordt gekeken naar de gemiddelde zorgkosten in het woonland en de gemiddelde zorgkosten in Nederland. De woonlandfactor wordt door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport berekend.¹⁵¹

Naast de hoge premies is er ook het probleem van de onterechte uitbetaling van de voorschotten van de zorgtoeslag. Deze dienen terugbetaald te worden door de doelgroep. Met de invoering van de nieuwe zorgwet zijn de administratieve lasten voor de remigranten aanzienlijk vergroot. Dit komt onder andere door de komst van opgavenformulieren voor het wereldinkomen en de beschikkingen niet in Nederland belastbare inkomen van de belastingdienst.

§ 6.5.3. Invoering van de Remigratiewet 2000

Een klein aantal cliënten betreft de zogenaamde REM'ers; migranten die teruggekeerd zijn met de voorzieningen die de Remigratiewet hen biedt. Het steunpunt heeft weliswaar een adviserende rol gehad bij het tot stand komen van de Remigratiewet in 1999 maar werd bij de uitvoering van deze wet niet ingeschakeld. Het NMI is aangewezen om vragen van remigranten gedurende het eerste jaar na vertrek te behandelen. Deze periode komt overeen met de periode van de terugkeeroptie die bij de Remigratiewet is ingevoerd.¹⁵²

In het algemeen geeft de SSR aan positieve ervaringen te hebben met de Remigratiewet. Toch noemt het steunpunt een aantal probleempunten waar de REM'ers mee te maken hebben en die om specifieke aandacht vragen. Het gaat om de volgende punten:

Zorgverzekering

Voor REM'ers geldt - in tegenstelling tot de andere uitkeringsgerechtigde remigranten (AOW'ers, WAO'ers) - geen verplichte verzekering. Dit levert voor deze remigranten een probleem op aangezien het in Marokko niet mogelijk is om een particuliere verzekering af te sluiten zoals we die in Nederland kennen.¹⁵³ Via de werkgever is het mogelijk een collectieve verzekering af te sluiten bij het Marokkaanse ziekenfondsorgaan, de CNSS.¹⁵⁴

Voor REM'ers geldt een zogenaamd 'statisch dossier'

Voor de uitkeringsrechten en de berekening van het normbedrag wordt uitsluitend gekeken naar de situatie zoals deze bekend is op het moment van het indienen van een aanvraag voor een remigratie uitkering. Toekomstige wijzigingen in de gezinssituatie leiden niet tot een voor de remigrant gunstiger wijziging in het normbedrag. Dit levert vooral problemen op

¹⁴⁹ S. Adolf, 'remigranten in Marokko dupe van belastingdienst', NRC Handelsblad 7 februari 2008 en J. van Traa, 'Zorgverzekering slokt pensioentje op van Marokkaanse remigrant', Trouw 19 december 2005.

¹⁵⁰ Obdeijn 2009, p. 47 en zie ook Regeling van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 5 april 2007, nr. Z/VV-2751070, *Stcrt.* 13 april 2007, nr. 72, p. 15.

¹⁵¹ Regeling van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 17 november 2010, nr. Z/VV-3034207, *Stcrt.* 2010, nr. 18843.

¹⁵² Obdeijn 2009, p. 23.

¹⁵³ Zie ook Van den Wijngaart & Van den Tilaart 2005, p. 35-36.

¹⁵⁴ <www.cnss.ma>.

voor alleenstaande remigranten die in het land van herkomst een huwelijk aangaan en eventueel aan gezinsuitbreiding doen. Wel is er een jaarlijkse indexering. De indexering is in paragraaf 3.3.4. van deze scriptie besproken.

Termijn voor terugkeeroptie

De termijn van 1 jaar blijkt in de praktijk te kort te zijn om de remigrant voldoende mogelijkheid te geven eventueel terug te komen op zijn/haar besluit.¹⁵⁵ Daarnaast ervaart de spijtoptant geen of onvoldoende begeleiding bij het terugkeertraject. Vooral de huisvesting na terugkeer in Nederland levert een probleem op. De terugkeeroptie is in het voorgaande hoofdstuk van deze scriptie uitgebreider besproken.

§ 6.5.4.   Andere wetswijzigingen

Naast de genoemde punten zijn er ook andere wetswijzigingen waar remigranten direct mee te maken kregen. Een voorbeeld hiervan is de afschaffing van de verplichte verzekering AOW/ANW. Mensen met een uitkering uit Nederland raakten hierdoor niet meer automatisch verzekerd en kregen een jaar de tijd om zich vrijwillig te verzekeren. Hierbij zijn veel remigranten buiten de boot gevallen, soms door onwetendheid, soms door een fout van de Nederlandse uitkeringsinstanties.

---

¹⁵⁵ Zie ook Van den Wijngaart & Van den Tilaart 2005, p. 68.

Onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie

In dit hoofdstuk zal de problematiek rondom onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie worden besproken. Bij onvrijwillige achterlating wordt het slachtoffer in het herkomstland achtergelaten en heeft de dader zijn hoofdverblijf in Nederland. Naast gevallen van onvrijwillige achterlating zijn er ook gevallen waarbij sprake is van gedwongen remigratie. Bij gedwongen remigratie wordt het slachtoffer gedwongen mee te remigreren met de dader naar het herkomstland. In beide gevallen is het slachtoffer vaak een vrouw al dan niet samen met haar kind(eren) en verkeert zij in een kwetsbare positie nadat haar geldige verblijfsdocumenten onrechtmatig door de dader zijn afgenomen.¹⁵⁶

Als eerst zal het project ‘Achtergelaten Marokkaanse vrouwen’ besproken worden waardoor de aanpak van de problematiek rondom onvrijwillige achterlating door de Nederlandse overheid en de rol van de Stichting Steun Remigranten bij deze aanpak zichtbaar worden. Hoewel er meerdere initiatieven¹⁵⁷ zijn opgezet voor de aanpak van de betreffende problematiek, is vanwege de intensiteit en het lange tijdsbestek van dit project vergeleken met de andere initiatieven gekozen voor de bespreking van dit project. In dit hoofdstuk wordt met de term ‘slachtoffer(s)’ de vrouw(en), kind(eren) en jongere(n) bedoeld die in het herkomstland, Marokko, onvrijwillig zijn achtergelaten of gedwongen zijn tot remigratie. In paragraaf 7.8. zal bekeken worden welke oplossingen mogelijk zijn om deze problematiek te ondervangen.

§ 7.1. Aanleiding voor het project ‘Achtergelaten Marokkaanse vrouwen’

De problematiek rondom onvrijwillig achtergelaten vrouwen, kinderen en jongeren in het land van herkomst doet zich nog in vele culturen voor. Ook in Marokko worden jaarlijks tientallen vrouwen met of zonder kinderen en jongeren onvrijwillig achtergelaten. Zowel in Marokko als in Nederland is sinds een aantal jaren politieke aandacht voor deze problematiek. In april 2005 heeft ACVZ het advies: ‘Tegen de wil achtergebleven’ uitgebracht. Voormalig Minister Verdonk is bij dit advies betrokken geweest. Zij heeft een werkbezoek gebracht aan de SSR in 2005.¹⁵⁸ De *Commission Consultative de la Justice Marocco-Néerlandaise* kwam in april 2009 in Nederland bijeen voor de bespreking van juridische vraagstukken omtrent dit onderwerp.¹⁵⁹

In 2009 hebben de regelgeving en procedures ten aanzien van de rechtspositie van achtergelaten vrouwen en kinderen veel aandacht gekregen van politici en medewerkers van ministeries. Er zijn Kamervragen gesteld over achterlating, recht op terugkeer en

¹⁵⁶ ACVZ Advies: Tegen de wil achtergebleven 2005, p.18.

¹⁵⁷ Enkele voorbeelden zijn: Zomercampagne van het Ministerie van Justitie om achterlating en huwelijksdwang te voorkomen en het programma Eergerelateerd geweld; *Kamerstukken II*, 30 388, nr. 40 en <www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/overheidscampagnes/lopende-campagnes/achterlating-en-huwelijksdwang>.

¹⁵⁸ Jaarverslag SSR 2007, p. 7.

¹⁵⁹ Jaarverslag SSR 2009, p. 5 en

<http://adala.justice.gov.ma/production/Conventions/ar/Bilaterales/Pays_Bas/Protocole_com_consult_NL.htm>.

verblijfsrecht van achtergelaten vrouwen, kinderen en jongeren.¹⁶⁰ Voormalig Minister van Justitie, Ernst Hisch Ballin, heeft in mei 2009 tijdens zijn bezoek aan Marokko samen met de Nederlandse ambassadeur, Jos van Aggelen, het steunpunt bezocht. Het gesprek stond in het teken van achterlating van vrouwen en jongeren en huwelijksdwang.¹⁶¹

Vanwege onbekendheid met dit fenomeen blijkt het erg moeilijk om het aantal gevallen van gedwongen achterlating vast te stellen. Daarom wordt nog steeds hard gewerkt om informatie zo breed mogelijk te verspreiden. Door deze problematiek ook in het programma van inburgering op te nemen worden nieuwe migranten in een zo vroeg mogelijk stadium geïnformeerd. Meldingen van onvrijwillige achterlating komen binnen bij de SSR, de ambassade in Rabat en de IND. Er zijn verschillende vormen van samenwerking tussen Nederland en Marokko om deze problematiek aan te pakken. Verschillende initiatieven zijn opgezet, waaronder het project 'Achtergelaten Marokkaanse vrouwen'. Andere voorbeelden zijn de zomercampagne van het Ministerie van Justitie om achterlating en huwelijksdwang te voorkomen, het programma Eergerelateerd geweld en de voorlichtingscampagne van de Landelijke Werkgroep Mudawwanah¹⁶² in Nederland. Deze voorlichtingscampagne gaat over de rechtspositie van Marokkaanse en Turkse vrouwen, kinderen en mannen. Sinds 2008 is de doelgroep verbreed met de Turkse gemeenschap. Bij deze zaken spelen de Turkse, de Marokkaanse en de Nederlandse wetten een rol.

§ 7.2. Doel en omschrijving van het project

In de periode 2005-2007 werd het project 'Achtergelaten Marokkaanse vrouwen' door Stichting Steun Remigranten uitgevoerd ten behoeve van hulpverlening aan achtergelaten vrouwen en kinderen in Marokko. Vrouwen en kinderen met een verblijfsstatus, afhankelijk van hun relatie met de partner dan wel ouder, vormen in deze problematiek een zeer kwetsbare groep. In paragraaf 7.6. wordt het onderwerp onvrijwillige achterlating en remigratie van kinderen wat uitgebreider besproken. In enkele gevallen zijn ook mannen slachtoffer van gedwongen achterlating of dreiging met uitzetting. Ook zij kunnen in een kwetsbare positie verkeren vanwege hun afhankelijk verblijfsrecht van drie jaar en het verbreken van de relatie waardoor de grond voor verblijf vervalt.

Bij de aanpak van de problematiek rondom onvrijwillige achterlating is tijdens dit project veel aandacht besteed aan voorlichting en preventie, verbetering van de hulpverlening, opbouw van een netwerk en samenwerking met vrouwenorganisaties en advocaten. Vanwege de grootschaligheid van de problematiek en de noodzaak van het opzetten van een stevige fundering voor de weg naar een oplossing is besloten dit project voort te zetten in 2008 en 2009.

Bij het vervolg van dit project werd in 2008 en 2009 verder gewerkt aan het ontwikkelen en verbeteren van het hulpaanbod en dienstverlening, voorlichting en preventie. Daarnaast is intensief gewerkt aan de opbouw, uitbreiding en versterking van het netwerk in andere regio's in Marokko en verdere samenwerking met betrokken instellingen zowel in Marokko als in Nederland. Het project is in november 2010 afgesloten met een expertmeeting in Amsterdam.

---

¹⁶⁰ *Aanhangsel Handelingen II* 2008/09, nr. 3262 en zie ook Arib, 'Huwelijksdwang en achterlating: PvdA Plan van Aanpak', 2009.

¹⁶¹ Jaarverslag SSR 2009, p. 5.

¹⁶² Jaarverslag SSR 2009 SSR, p. 5 en zie ook paragraaf 7.4. van dit hoofdstuk.

Op het moment van schrijven van deze scriptie is het verslag van de expertmeeting nog niet afgerond. Bijzonder aan deze problematiek is dat het zich in sommige gevallen zowel de Nederlandse als de Marokkaanse wetgeving betreft. Conflicterende Nederlandse en Marokkaanse wetgeving doen zich vooral voor op het gebied van familierecht en verblijfsrecht.

§ 7.3. Rol Stichting Steun Remigranten in het project

De werkzaamheden in het kader van het project 'Achtergelaten Marokkaanse vrouwen' worden in Marokko uitgevoerd door de medewerkers van het steunpunt SSR in Berkane en een freelance medewerkster die werkt vanuit Rabat. Deze freelance medewerkster werd vooral ingezet voor het opbouwen van een netwerk. De consultants van het steunpunt SSR bieden begeleiding en sociaal-juridische ondersteuning aan vrouwen en kinderen. Het betreft zowel persoonlijke opvang en begeleiding van vrouwen in Noord-Marokko als ook telefonisch advies voor vrouwen uit andere delen van het land. Vrouwen worden ondersteund in de procedure voor terugkeer naar Nederland. Er wordt contact gelegd met de ambassade in Rabat en waar nodig met advocaten in Marokko en Nederland die gespecialiseerd zijn in vreemdelingen- en familierecht. SSR legt de nodige contacten en zorgt voor de eerste opvang en hulpverlening van het slachtoffer in Nederland na terugkeer. Deze opvang en hulpverlening in Nederland wordt door het bestuur van SSR op vrijwillige basis geregeld.

§ 7.4. Samenwerkingsverbanden in het kader van dit project

In het kader van het project 'Achtergelaten Marokkaanse vrouwen' heeft de samenwerking van SSR met onder andere de Nederlandse Ambassade in Rabat, het Ministerie van Justitie, de IND, vrouwenorganisaties en advocaten geresulteerd in verbetering van de dienstverlening en zijn procedures voor melding en terugkeer verbeterd. Verder participeert de SSR in de Landelijke Werkgroep Mudawwanah en heeft de SSR een actieve rol in deze werkgroep. Deze werkgroep houdt zich bezig met het verbeteren van de rechtspositie van vrouwen en mannen, het bevorderen van emancipatie en participatie, het uitvoeren van activiteiten gericht op voorlichting en preventie, training en deskundigheidsbevordering. Door de Landelijke Werkgroep Mudawwanah is een aantal brochures uitgebracht, onder andere over achterlating.¹⁶³ Kortom, de samenwerking met instanties en hulpverleners in zowel Nederland als in Marokko is versterkt.

§ 7.5. Toekomstperspectief

SSR constateert nog veel knelpunten die te maken hebben met achterlating, verblijfsrecht van vrouwen en kinderen en het familierecht. De belangrijkste hiervan zijn de problemen rond de terugkeer van kinderen met de Nederlandse nationaliteit, problemen met documenten en paspoorten, de ingewikkelde regelgeving en te late melding na achterlating. Zo blijkt een aantal klemmende redenen van humanitaire aard nog moeilijk toe te passen in de praktijk en is het verblijfsrecht van moeders met de Marokkaanse nationaliteit als verzorgster van hun kinderen met de Nederlandse nationaliteit nog altijd een probleem.

---

¹⁶³ Landelijke Werkgroep Mudawwanah, Wegwijzer: 'Achtergebleven of achter gelaten?', Informatieboekje over het Marokkaanse familierecht voor hulpverleners in Nederland, Informatieboekje over het Marokkaanse familierecht voor Marokkaanse vrouwen in het Nederlands.

§ 7.6. Onvrijwillige achterlating of remigratie van minderjarige kinderen

Ouders kunnen vaak de consequenties van remigratie voor hun kind niet overzien of deze consequenties onvoldoende inschatten. Het minderjarige kind dat in Nederland is geboren en tot aan het remigratiemoment is opgegroeid, krijgt te maken met een heel ander sociale omgeving. Hier wordt het kind al direct mee geconfronteerd op school. Mede vanwege deze ingrijpende verandering in de leefwereld van het kind is het noodzakelijk om de kwetsbare positie van kinderen de nodige aandacht te geven en zorg te waarborgen. Er zijn verschillende situaties te onderscheiden. Het kan gaan om kinderen die verplicht mee-remigreren met hun ouders waardoor het gezin verenigd blijft en dus in principe geen sprake is van achterlating. Daarnaast bestaat er de situatie van kinderen die met hun moeders achtergelaten worden in het land van herkomst. Als laatste komt het ook nog voor dat kinderen gedwongen worden om bij familie in het herkomstland te wonen omdat de ouders kiezen voor het onderwijssysteem aldaar. Achterlating van kinderen kan in strijd zijn met het Verdrag inzake Rechten van het kind.¹⁶⁴ Wat de impact is op het leven van kinderen en jongeren in elk van de genoemde situaties wordt onvoldoende ingeschat. Dit blijkt uit het onderzoek van Edien Bartels 'Tussen Nederland en Marokko', over achtergelaten kinderen en remigrantenkinderen.¹⁶⁵

In ieder geval kan gezegd worden dat in alle genoemde situaties kinderen veel problemen hebben met het gemis van hun vertrouwde omgeving, school, vriendjes, taal en gevoel van veiligheid. Afhankelijk van de leeftijd van het kind op het moment van terugkeer naar het herkomstland kunnen zich bijvoorbeeld risico's op het vlak van pedagogische ontwikkeling voordoen. Extra zorg en hulp zijn daarom gewenst en vaak zelfs noodzakelijk.

In het geval dat achtergelaten vrouwen niet terug kunnen keren naar Nederland biedt SSR sociaal-juridische hulp inzake familierecht, vaststelling van de nationaliteit van de kinderen met het oog op mogelijke terugkeer van hun kind naar Nederland, echtscheiding en alimentatie. SSR doet daarnaast een beroep op vrouwenorganisaties in Marokko om deze vrouwen waar mogelijk steun te bieden.

§ 7.7. Terugkeerwens van jongeren

Veel jongeren met een terugkeerwens melden zich bij de SSR en doen een beroep op de terugkeerregeling uit de Vreemdelingenwet. Vaak gaat het om jongeren die tijdens hun minderjarigheid gedwongen teruggekeerd zijn naar Marokko. Het kan dan gaan om jongeren die samen met hun moeder achtergelaten zijn in het herkomstland, maar het kan ook gaan om gevallen waarbij het hele gezin terugkeert. Het komt geregeld voor dat het minderjarige kind de Nederlandse nationaliteit bezit. Omdat voor de moeder terugkeer naar Nederland niet mogelijk is, moet ook de jongere blijven. In het algemeen willen de betreffende jongeren terugkeren naar Nederland wanneer ze meerderjarig zijn. Het feit dat aan de moeder geen verblijfsstatus wordt toegekend op basis van het verblijfsrecht van het minderjarig kind blijft een probleem.

Remigrantenkinderen vallen onder het gezag van hun ouders, dus geldt de terugkeeroptie in de Remigratiewet ook voor hen. Zoals in hoofdstuk 3 van deze scriptie besproken is, zijn de bepalingen met betrekking tot de terugkeeroptie vastgesteld in het Uitvoeringsbesluit

---

¹⁶⁴ Artikel 12 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

¹⁶⁵ De Bree e.a. 'Tussen Nederland en Marokko. Waar voelen Marokkaans-Nederlandse remigranten- en achtergelaten kinderen in Marokko zich thuis?' Mens & Maatschappij 2009, jaargang 84, nr. 4.

Remigratiewet.¹⁶⁶ Het tweede lid van artikel 10 van de Remigratiewet noemt de mogelijkheid van terugkeer op grond van de terugkeerregeling voor een kind dat binnen één jaar na de remigratie meerderjarig wordt. De Remigratiewet kent geen speciale regeling voor minderjarige kinderen, waarbij zij bij meerderjarigheid zelfstandig een besluit kunnen nemen voor terugkeer naar Nederland. Minderjarige kinderen zijn hiermee afhankelijk van de keuze die hun ouders voor hen maken en hebben minderjarigen op grond van de Remigratiewet nu geen mogelijkheid om, wanneer zij meerderjarig worden, terug te keren naar Nederland. Wel is in artikel 21a van de Vreemdelingenwet een terugkeermogelijkheid opgenomen voor de inmiddels meerderjarig geworden vreemdeling. Wanneer men na het 4^e levensjaar ten minste 10 jaar verblijf heeft gehad in Nederland kan een verblijfsrecht worden toegekend. In artikel 21a lid 3 is er een verruimde terugkeermogelijkheid opgenomen, echter dient aangetoond te worden dat Nederland het meest aangewezen land voor verblijf is.¹⁶⁷ Mijns inziens is het onredelijk om van een zich in het buitenland bevindend jongere te verwachten kennis te hebben van dit soort regelingen. Mogelijke oplossingen om deze problematiek op te vangen bespreek in de volgende paragraaf.

§ 7.8. Zoektocht naar oplossingen

De problematiek rondom onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie behelst meerdere rechtsgebieden, waardoor geen kant en klare oplossing bestaat. Voor het vinden van een oplossing voor deze problematiek is de inzet nodig van zowel Nederlandse als Marokkaanse instanties. In deze sub-paragraaf zal bekeken worden welke maatregelen denkbaar zijn voor de aanpak van de problematiek rondom onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie. Hierbij zal niet gekeken worden naar eventuele aanpassingen in de Vreemdelingenwet, maar vooral naar praktische maatregelen die makkelijk uitvoerbaar zijn.

De maatregelen die hieronder in de eerste sub-paragraaf worden genoemd gelden zowel voor de aanpak van de problematiek rondom onvrijwillige achterlating als die van gedwongen remigratie. Mogelijke oplossingen voor de terugkeerwens van een inmiddels meerderjarig geworden jongere zal besproken worden in de tweede sub-paragraaf.

§ 7.8.1. Maatregelen bij de problematiek rondom onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie

Preventie

De Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken heeft in haar rapport 'Tegen de wil achtergebleven' de problemen die spelen rond achterlating in kaart gebracht en aanbevelingen geformuleerd.¹⁶⁸ In het kader van preventie beveelt de ACVZ een op preventie gericht beleid aan door middel van voorlichting.¹⁶⁹ De reeds eerder, in sub-paragraaf 7.4. , besproken Landelijke Werkgroep Mudawwanah waarin de SSR is vertegenwoordigd, speelt hierin een belangrijke rol. De ACVZ doet in haar advies de aanbeveling om de samenwerking met de SSR te continueren.¹⁷⁰

---

¹⁶⁶ Besluit van 15 maart 200, *Stb.* 2000, 128.

¹⁶⁷ Artikel 21a van de Vreemdelingenwet.

¹⁶⁸ ACVZ Advies: Tegen de wil achtergebleven 2005, p.18 en E. Bartels, Onderzoeksnotitie over migrantenvrouwen en kinderen die gedwongen zijn achtergelaten in landen van herkomst, Amsterdam 2005.

¹⁶⁹ ACVZ Advies: Tegen de wil achtergebleven 2005, p. 23-24.

¹⁷⁰ ACVZ Advies: Tegen de wil achtergebleven 2005, p. 29.

De SSR pleit voor het instellen van een centraal steunpunt in Nederland waar vrouwen en jongeren uit diverse herkomstlanden en hulpverleners terecht kunnen voor sociaal-juridisch advies en hulp rondom de problematiek van onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie.

Strafbaarstelling voor afschrikwekkend effect

Mijns inziens kan strafbaarstelling van onvrijwillige achterlating dan wel gedwongen remigratie een afschrikwekkend effect hebben waardoor mogelijk het aantal probleemgevallen verminderd. Strafbaarstelling van onvrijwillige achterlating is vaker ter sprake geweest, echter nog steeds zonder enig resultaat.¹⁷¹ Strafbaarstelling kan mogelijk vorm krijgen door een sanctie op te leggen aan diegene die vrouw en/of kind(eren) tegen hun wil achtergelaten heeft of gedwongen heeft tot remigratie. Een dergelijke sanctie zou minimaal moeten inhouden dat de dader aansprakelijk wordt gesteld voor alle kosten die achterlating en terugkeer van het slachtoffer met zich meebrengen. Onderzocht zou kunnen worden of, en zo ja, hoe dergelijke sancties door middel van passende wetgeving gelegitimeerd zouden kunnen worden. Gedacht kan worden aan een bijzondere aangiftheregeling die het mogelijk maakt om in het buitenland aangifte te doen van de onvrijwillige achterlating dan wel van de gedwongen remigratie zodat de sanctie direct na aangifte hiervan aan de dader opgelegd kan worden. Een voordeel van het direct opleggen van de sanctie aan de dader is dat hiermee de terugkeer van het slachtoffer wordt bespoedigd. Immers, de dader dient de kosten voor terugkeer binnen een korte termijn na aangifte te betalen.

Versoepelen van terugkeer bij onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie

Zoals eerder opgemerkt verkeert het slachtoffer, veelal een vrouw, in een kwetsbare positie en dient zij vaak eerst een jarenlange procedure te voeren om terug te kunnen keren naar Nederland. Daarom dient naar mijn mening met name geïnvesteerd te worden op bovengenoemde maatregelen; preventie en het creëren van een afschrikwekkend effect voor potentiële daders die zich schuldig maken aan het onvrijwillig achterlaten dan wel dwingen tot remigratie van kwetsbare personen. Naast deze maatregelen is het noodzakelijk om het slachtoffer makkelijk bereikbare middelen aan te reiken om terugkeer spoedig te laten verlopen. De consulaire afdelingen van de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging in het herkomstland spelen een grote rol bij de terugkeer van achtergelaten vrouwen naar Nederland. Echter, formeel kan de consulaire bijstand alleen verleend worden aan houders van een Nederlandse paspoort. De ACVZ doet in haar advies de aanbeveling om de normen voor consulaire bijstand aan te passen zodat ook enigerlei vorm van bijstand gegeven kan worden aan diegenen die rechtmatig in Nederland gedurende langere tijd hebben verbleven en die belet zijn tijdig naar Nederlands terug te keren.¹⁷² Volgens de Adviescommissie is er vooruitgang geboekt, maar ligt er zeker nog veel werk. Onder andere de verschillende rechtssystemen van de landen levert ingewikkelde vraagstukken op. Het probleem van achterlating vraagt extra expertise van de Nederlandse ambassades in andere landen wat betreft signalering, dienstverlening en samenwerking met NGO's.

---

¹⁷¹ Kamerstukken II 2004–2005, 29 742, nr. 17, p. 9 en 10; *Kamerstukken II* 19 637, nr. 1217; ACVZ Advies: Tegen de Wil achtergebleven, p. 38-41 en Jaarverslag SSR 2009 Project Achtergelaten Marokkaanse vrouwen, p. 13.

¹⁷² ACVZ Advies: Tegen de wil achtergebleven 2005, p. 27-28.

§ 7.8.2. Oplossingen voor de terugkeerwens van jongeren na remigratie

Allereerst moet worden opgemerkt dat wanneer op basis van de Remigratiewet wordt geremigreerd, de voorwaarde geldt dat slechts één van de partners afstand moet doen van zijn/haar Nederlandse nationaliteit. De meeremigrerende partner hoeft zijn/haar Nederlandse nationaliteit dus niet op te geven. Dit betekent dat wanneer de meeremigrerende partner zijn/haar Nederlandse nationaliteit behoudt, ook zijn/haar kinderen de Nederlandse nationaliteit kunnen behouden. Zolang de kinderen de Nederlandse nationaliteit behouden is terugkeer naar Nederland altijd mogelijk, ook indien niet voldaan wordt aan de eis dat zij na hun 4^e levensjaar minimaal 10 jaar in Nederland zijn verbleven.

Voor de goede orde vermeld ik dat de problematiek bij de terugkeerwens van een inmiddels meerderjarig geworden jongere zich alleen voordoet wanneer de betreffende jongere tijdens zijn minderjarigheid zich onvrijwillig in het herkomstland bevindt en bij meerderjarigheid niet (meer) het Nederlandse paspoort of verblijfsrecht in Nederland heeft.

Voor wat betreft de terugkeerwens van een inmiddels meerderjarig geworden jongere bestaat er, zoals reeds genoemd in de vorige paragraaf, in de Vreemdelingenwet een terugmogelijkheid. Mijns inziens zou het beter zijn om in de Remigratiewet een bijzondere terugkeerregeling op te nemen voor jongeren, die aansluit op de terugkeermogelijkheid genoemd in de Vreemdelingenwet. De gemiddelde burger ervaart regelgeving als ingewikkeld, dit is met name het geval als er verschillende wetten van toepassing zijn. Wenselijk is daarom een helder geformuleerde, bijzondere terugkeerregeling voor minderjarige jongeren in de Remigratiewet op te nemen, zodat alle essentiële informatie gemakkelijk te vinden is in één wet. Potentiële remigranten die op basis van de Remigratiewet wensen te remigreren, kunnen expliciet vanuit de Remigratiewet geïnformeerd worden over de terugkeermogelijkheden van hun minderjarige kinderen wanneer zij meerderjarig worden en een terugkeerwens hebben. Door ook aandacht te geven aan de toekomst van remigrantenkinderen, zullen migranten een beter besluit tot remigratie kunnen nemen.

Het NMI informeert potentiële remigranten over de gevolgen van remigratie voor hun en hun minderjarige kinderen. Tijdens de voorlichtingsbijeenkomsten en open spreekuren van het NMI is er altijd aandacht voor de terugkeeroptie en de positie van de minderjarige kinderen en de partner. Voor potentiële remigranten die geen beroep doen op de expertise van het NMI bestaat de kans dat zij niet of onvoldoende geïnformeerd zijn over de gevolgen van remigratie. Vaak is bij deze potentiële remigranten de terugkeeroptie die in de Remigratiewet is genoemd wel bekend. Daarentegen heeft men totaal geen kennis van de terugkeermogelijkheden die in de Vreemdelingenwet zijn opgenomen. Aangezien een minderjarige jongere voor wat betreft terugkeer naar Nederland afhankelijk is van de keuze van zijn ouders is een aparte terugkeerregeling in de Remigratiewet, die aansluit op de terugkeermogelijkheden uit de Vreemdelingenwet, voor deze minderjarige jongere wenselijk.

§ 7.9. Conclusie bij hoofdstuk 6 en 7

In hoofdstuk 6 is duidelijk gebleken dat er groot belang is bij het bestaan van de SSR. De mogelijkheid om net zoals in Nederland bij vragen en/of problemen met betrekking tot de Nederlandse wet- en regelgeving ondersteuning te krijgen in het herkomstland, is voor potentiële remigranten bepalend bij hun eventuele besluit tot remigratie. De SSR speelt een belangrijke rol in de ondersteuning van remigranten die op enigerlei wijze een band hebben met Nederland en de Nederlandse wet- en regelgeving.

Niet alleen de remigranten maar ook de verschillende overheidsinstanties, waaronder de ministeries zien het belang in van het voortbestaan van de SSR. Dit blijkt onder andere uit het onderzoek van 2006¹⁷³ en uit de positieve resultaten als gevolg van de financiering vanuit de Nederlandse overheid.¹⁷⁴

Bij de invoering dan wel wijziging van de Nederlandse wetgeving is een aantal knelpunten voor remigranten gebleken. Dankzij de SSR zijn deze knelpunten bij de Nederlandse overheid in kaart gebracht. De SSR levert een waardevolle bijdrage bij de aanpak van de problematiek waar remigranten mee te maken hebben, met name vanwege de professionele werkwijze, de jarenlange ervaring en de opgebouwde netwerken wordt de SSR gezien als onmisbare schakel tussen Marokko en Nederland. Bovendien is gebleken dat dankzij het bestaan van de SSR structureel kosten bespaard zijn voor de overheid.¹⁷⁵

Nu vastgesteld is dat ook de Nederlandse overheid belang hecht aan het bestaan van de SSR en bovendien gesubsidieerd heeft, kan worden gesteld dat er overheidsbemoediging is op het gebied van remigratie en remigranten. De overheid heeft aandacht voor de problemen rondom remigratie waar remigranten tegenaan lopen. Een voorbeeld hiervan is de invoering van de woonlandfactor, waardoor de overheid de problemen rondom de invoering van de nieuwe Zorgverzekeringswet heeft willen opvangen.

Ook heeft de overheid aandacht voor de problematiek van slachtoffers van onvrijwillige achterlating of gedwongen remigratie. Zo zijn er verschillende initiatieven opgezet die vanuit de overheid worden gesubsidieerd. Het project 'Achtergelaten Marokkaanse vrouwen' is hier een goed voorbeeld van. Dit project is mede dankzij de professionele werkwijze en jarenlange ervaring van de SSR een succes gebleken. De SSR biedt als enige organisatie in Marokko juridische hulpverlening en begeleiding aan deze groep.

De hulpverlening in het kader van gedwongen achterlating is per 1 januari 2010 ook financieel een onderdeel van het reguliere werk van SSR. Verdere inzet tot verbetering van de keten van hulpverlening en preventie, vanaf de eerste melding van achterlating tot en met opvang en begeleiding na terugkeer in Nederland is nog steeds noodzakelijk. De SSR biedt ondersteuning aan vrouwen en kinderen die op economisch, sociaal en emotioneel vlak afhankelijk worden van de familie en omgeving waar ze achtergelaten zijn. Vanuit de Vreemdelingenwet is terugkeer mogelijk indien er sprake is van een klemmende reden van humanitaire aard. In de praktijk wordt de ernst van de situaties nogal onderschat en is een klemmende reden van humanitaire aard moeilijk te bewijzen.

---

¹⁷³ Meijs & Van der Zijde 2006, p. 1.

¹⁷⁴ Jaarverslag SSR 2009.

¹⁷⁵ Meijs & Van der Zijde 2006, p. 1.

De SSR constateert dat er vanuit de overheid te weinig aandacht is voor dit terrein en vraagt daarom met betrekking tot de klemmende reden van humanitaire aard aandacht voor het probleem van economische, sociale en emotionele afhankelijkheid van vrouwen en kinderen van de familie en omgeving waar ze achtergelaten zijn.

Het preventieve effect van voorlichting kan de problematiek van onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie beperken. Ook strafbaarstelling van onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie kan een preventieve werking hebben.

Een minderjarige is voor het gebruikmaken van de terugkeeroptie uit de Remigratiewet afhankelijk van zijn ouders. Het is daarom redelijk om deze minderjarige jongere bij het meerderjarig worden het recht te geven om te kunnen kiezen voor eventuele terugkeer naar Nederland. De overheid dient in ieder geval deze minderjarige jongeren tegemoet te komen door een speciale terugkeerregeling in de Remigratiewet op te nemen die aansluit bij de terugkeermogelijkheden uit de Vreemdelingenwet. Van belang hierbij is dat potentiële remigranten in een voor hen begrijpelijke taal geïnformeerd worden over deze terugkeerregeling voor hun minderjarige kinderen.

Eindconclusie

Achter de keuze van remigratie

In deze scriptie stond de overheidsbemoeyenis rondom remigratie centraal. Het uitgangspunt van het remigratiebeleid is dat de beslissing om te remigreren een vrijwillige, persoonlijke en verantwoorde keuze van betrokkene moet zijn.¹⁷⁶ Echter, met overheidsbemoeyenis kan het gedrag van een burger gestuurd¹⁷⁷ worden en als gevolg daarvan kan de vrije wil mogelijk naar de achtergrond verschuiven.

Centraal in deze scriptie stond de vraag:

Is de overheidsbemoeyenis rondom remigratie van de in Nederland gevestigde migranten bevorderend voor een vrije keuze voor remigratie?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden of het uitgangspunt van het remigratiebeleid ten aanzien van de vrije wil wel echt gehandhaafd wordt, zal hieronder kort worden ingegaan op **(1)** de verschillende vormen van overheidsbemoeyenis rondom remigratie vandaag de dag **(2)** de overheidsbemoeyenis rondom (re)migratie in historische context en tenslotte de **(3)** overheidsbemoeyenis rondom remigratie in het kader van de integratieproblematiek en gedwongen remigratie.

1. Overheidsbemoeyenis rondom remigratie zichtbaar in verschillende vormen.

Overheidsbemoeyenis rondom remigratie is zichtbaar in verschillende vormen, onder andere door invoering van wetgeving. Sinds 2000 is de Remigratiewet in werking getreden en zijn de oude remigratieregelingen in deze wet ondergebracht. Met de remigratievoorzieningen uit deze wet is remigratie voor migranten naar hun herkomstland makkelijker gemaakt. Naast de overheidsbemoeyenis door middel van wetgeving verstrekt de overheid subsidies aan bepaalde instanties die zich bezighouden met remigratie. De SVB en het NMI hebben met de invoering van de Remigratiewet een wettelijke grondslag voor hun taken rondom remigratie. Het NMI adviseert potentiële remigranten vanuit een objectief perspectief en stelt in zijn werkzaamheden de vrije wil van zijn cliënten voorop. De overheid maakt gebruik van de expertise van instanties zoals de SSR en het NMI door zich door deze instanties te laten adviseren.

2. Overheidsbemoeyenis rondom (re)migratie in historische context.

Overheidsbemoeyenis rondom migratie is geen nieuw fenomeen. Al in de jaren '50 bestond er actieve overheidsbemoeyenis op het gebied van emigratie. Naar aanleiding van de grote werkloosheid in Nederland werd een emigratiebeleid ontwikkeld, dat erop gericht was om emigratie te stimuleren naar 'traditionele' emigratielanden. De overheidsbemoeyenis op dit gebied bestond onder andere uit het invoeren van wetgeving, het verlenen van subsidies aan instanties die zich bezighielden met emigratie en het verlenen van financiële bijdragen aan emigranten. Het bestaan van overheidsbemoeyenis werd geplaatst in het kader van de toenmalige maatschappelijke ontwikkelingen. Ook vandaag de dag past de overheid haar remigratiebeleid aan op de recente sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen. De huidige overheidsbemoeyenis op het gebied van remigratie neemt soortgelijke vormen aan als de

---

¹⁷⁶ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 741, nr. 3, p. 3. en *Kamerstukken II 1984/85*, 18 939, nr. 1 en 2, p. 4.

¹⁷⁷ Platform 2009 nr. 11, p.2-3.

overheidsbemoeyenis in de jaren vijftig op het gebied van emigratie. Met de subsidies die de overheid aan potentiële emigranten verstrekte steeg het aantal emigranten waarmee kan worden gezegd dat de overheidsbemoeyenis zeer waarschijnlijk het gedrag van burgers in zekere mate heeft beïnvloed. Een soortgelijk verband tekent zich nu ook af bij de overheidsbemoeyenis rondom remigratie omdat sinds de invoering van de Remigratiewet het aantal remigranten aantoonbaar is gestegen.¹⁷⁸

3) Overheidsbemoeyenis rondom remigratie in het kader van de integratieproblematiek en gedwongen remigratie.

I. Remigratie: de ideale uitweg voor de integratieproblematiek?

Het remigratiebeleid wordt steeds aangepast aan de ontwikkelingen in de samenleving. De laatste ontwikkelingen in de samenleving en maatschappij hebben geleid tot de motie Heroverweging Remigratiewet.¹⁷⁹ Naar aanleiding van deze motie heeft toenmalig Minister Van der Laan wijzigingsvoorstellen op de Remigratiewet ingediend. In zijn wijzigingsvoorstellen heeft hij in zekere mate rekening gehouden met de huidige ontwikkelingen in de samenleving. Met name is er aandacht voor de verhouding tussen integratie en remigratie. Opvallend is het verband dat wordt gelegd tussen integratie en remigratie. Ofschoon dit twee volkomen verschillende en gescheiden deelaspecten ten aanzien van het vreemdelingenbeleid zouden moeten zijn, kruipt de normering rondom remigratie gaandeweg steeds dichterbij die van de integratieproblematiek aan. De remigratievoorzieningen zouden sociaal van aard moeten zijn, maar worden onder druk van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen steeds verder gepolitiseerd.

Geconcludeerd kan worden dat de Remigratiewet vooral remigratie van oudere migranten bevordert, waarvan verwacht wordt dat zij niet meer te 'redden' zijn uit hun achterstandspositie en een blijvend integratieprobleem zullen houden. In de Remigratiewet is er geen ruimte voor migranten uit de tweede generatie met een terugkeerwens. Bij de tweede generatie migranten ligt de nadruk op het laten slagen van hun integratie, terwijl de nadruk bij de eerste generatie migranten met een integratieprobleem lijkt te liggen op remigratie. De Remigratiewet kan worden gezien als een uitweg voor de integratieproblematiek. De overheid lost haar zorgen rondom de integratieproblematiek van migranten op door nieuwkomers hun eigen integratie zelf te laten bekostigen en voor de eerste generatie migranten met een blijvend integratieprobleem remigratie aantrekkelijk te maken.

II. Overheidsingrijpen bij onvrijwillige achterlating en gedwongen remigratie.

Het uitgangspunt van het remigratiebeleid is dat de vrije keuze voor remigratie voorop staat. Echter, de overheid heeft nog onvoldoende aandacht voor de problematiek rondom onvrijwillige achterlating dan wel gedwongen remigratie. Hiermee wordt de indruk gewekt dat de overheid geen oog heeft voor het laten terugkeren van migranten die zich niet uit vrije wil in het herkomstland bevinden. De overheid zou slachtoffers, vaak kwetsbare vrouwen en kinderen, ook écht als slachtoffers moeten zien en hen alle mogelijke hulp

---

¹⁷⁸ Van den Wijngaart en Van den Tillaart 2005, p. 61- 62 en p. 66-67.

¹⁷⁹ *Kamerstukken II 2008/09,31 700 XVIII, nr. 20.*

bieden om terugkeer voor hen makkelijker te maken. Hiervoor is expertise en praktijkervaring, zoals door de SSR is opgebouwd, aanbevolen.¹⁸⁰

Kortom, de overheid komt migranten die een terugkeerwens naar het herkomstland hebben financieel tegemoet. Echter, de overheid beperkt zich hierbij tot de groep migranten waarbij de overheid zelf ook belang heeft wanneer deze groep remigreert. Met de invoering van de Remigratiewet is het aantal remigranten gestegen. Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat de overheid haar eigen belang boven het belang van de migrant en de vrije keuze van de migrant stelt.

Aanbevelingen

Uit de conclusie is gebleken dat de overheidsbemoeyenis rondom remigratie het gedrag van migranten bij hun keuze voor remigratie wel degelijk stuurt. De overheid dient meer aan de wensen van potentiële remigranten te voldoen en de Remigratiewet daarop aan te passen.

Ter verbetering van de Remigratiewet en om het uitgangspunt van het remigratiebeleid, vrije keuze voor remigratie, voorop te stellen zal de overheid aandacht moeten hebben voor de volgende punten:

I. Duidelijker en meer objectieve voorlichting over remigratie

Door duidelijker en meer objectieve voorlichting over remigratie te verstrekken zal een potentiële remigrant een goed overwogen keuze kunnen maken. Hierbij is het belangrijk dat naast de voordelen ook de nadelen van remigratie in een voor de migrant begrijpelijke taal worden genoemd.

II. Meer bekendheid geven aan het bestaan van hulpverlenende instanties

Er moet meer bekendheid worden gegeven aan het bestaan van hulpverlenende instanties zoals het NMI en de SSR. Voor het NMI is het belangrijk dat de migrant op basis van goede informatie zelf een keuze kan maken tussen teruggaan naar het land van herkomst of blijven in Nederland.¹⁸¹ Potentiële remigranten die zich niet laten informeren kunnen belangrijke informatie mislopen. Ook is het van belang dat remigranten, eenmaal teruggekeerd naar het land van herkomst, ondersteund worden bij problemen die zij ervaren bij hun remigratie. De overheid zou meer instanties in het buitenland, zoals de SSR, die op deskundige wijze hulp biedt aan remigranten moeten subsidiëren.

III. Doelgroep niet relateren aan migranten met een integratieprobleem

De doelgroep van de Remigratiewet lijkt te zijn gerelateerd aan migranten van wie verwacht wordt dat ze een blijvend integratieprobleem zullen hebben doordat zij onder andere kansloos zijn op de arbeidsmarkt. De doelgroep is beperkt tot migranten uit de eerste generatie, die minimaal 45 jaar zijn en minimaal 6 maanden een werkloosheidsuitkering ontvangen. Een wijzigingsvoorstel¹⁸² van toenmalig Minister Van der Laan is om het begrip 'eerste generatie' te beperken tot migranten die hier op volwassene leeftijd naar Nederland

¹⁸⁰ Meijs & Van der Zijde 2006, p. 1 en ACVZ Advies: Tegen de wil achtergebleven 2005, p. 29.

¹⁸¹ <www.nmi.nl>

¹⁸² *Kamerstukken II* 2009/10, 32 123 XVIII, nr. 29 en zie ook sub-paragraaf 2.2.3. van deze scriptie.

zijn gekomen. Als dit voorstel wordt aangenomen zal de doelgroep nog verder beperkt worden tot de migranten van wie verwacht wordt is dat zij een blijvend integratieprobleem hebben. Er wordt ten onrechte voorbij gegaan aan de terugkeerwens van kindmigranten, zoals minderjarige asielzoekers en kinderen van gastarbeiders. Uit onderzoek is gebleken dat ook zij een verlangen hebben naar het herkomstland, met name vanwege het onderbreken van hun jeugdijaren.¹⁸³

IV. Ruimte voor een vrije keuze van minderjarige kinderen

In de Remigratiewet dient een bijzondere regeling voor minderjarige kinderen, die aansluit bij de terugkeerregeling uit de Vreemdelingenwet, te worden opgenomen. Op deze manier kan een minderjarige remigrant bij meerderjarigheid alsnog zelf, onafhankelijk van zijn/haar ouders, een besluit nemen om eventueel terug te keren naar Nederland.

V. Aanpakken van gedwongen remigratie/onvrijwillige achterlating

Aangezien het uitgangspunt van het remigratiebeleid inhoudt dat de vrije wil van de migrant voorop staat, dient de overheid meer aandacht te hebben voor de problematiek rondom onvrijwillige achterlating/gedwongen remigratie. Wanneer sprake is van gedwongen remigratie dient de overheid terugkeer van het slachtoffer te vergemakkelijken.

VI. Terugkeeroptie verruimen

De terugkeeroptie van 1 jaar wordt door remigranten als te kort ervaren. De overheid noemt als reden hiervoor dat de inburgerings- en integratiekosten bij terugkeer naar Nederland opnieuw in beeld komen.¹⁸⁴ Het lijkt erop dat de overheid de schade als gevolg van gebruikmaking van de terugkeeroptie zoveel mogelijk wil beperken. De overheid dient de termijn van de terugkeeroptie te heroverwegen met de wensen van de remigranten vooropgesteld in plaats van de eventuele inburgerings- en integratiekosten die in beeld verschijnen bij terugkeer naar Nederland.

VII. Mogelijkheid voor het behoud van de Nederlandse nationaliteit

Een laatste aanbeveling is om de voorwaarde te laten vervallen inhoudende afstand te moeten doen van de Nederlandse nationaliteit. De remigrant wordt met deze voorwaarde gedwongen om definitief zijn/haar verblijfsrecht in Nederland op te geven, terwijl de migrant nog een band heeft met Nederland, vanwege bijvoorbeeld vrienden/familie in Nederland. Het verkrijgen van een visum is vaak lastig en verloopt nog steeds moeizaam.

De beperkte terugkeeroptie van 1 jaar en de voorwaarde inhoudende afstand te moeten doen van de Nederlandse nationaliteit wekken de indruk dat de Nederlandse overheid voorgoed van potentiële remigranten af wil na hun remigratie.

---

¹⁸³ Klaver e.a. 2010, p. I-V en p. 129-136.

¹⁸⁴ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 741, nr. 3, p. 6-7.

Literatuurlijst

Boeken

Toet & Van de Vrie 2000

M.J. Toet & N.J. van de Vrie, *Remigratiewet. PS-Special Remigratiewet*, Deventer: Kluwer 2000.

Van den Tillaart e.a. 2000

H. van den Tillaart e.a., *Oriëntatie op de Remigratiewet. Bosniërs, Marokkanen, Surinamers, Turken en Zuid-Europeanen over remigratie naar het herkomstland en de mogelijke rol daarbij van de Remigratiewet*, Nijmegen: ITS 2000.

Van den Tillaart & Van den Wijngaart 2005

H. van den Tillaart en M. van den Wijngaart, *Evaluatie van de Remigratiewet. Een kwantitatieve evaluatie*, Nijmegen: ITS 2005.

Obdeijn 2009

H. Obdeijn, *Geen woorden maar daden! De Stichting Steun Remigranten in Marokko en Nederland 1989-2009*.

Artikelen

Kaptein 1997

H.C. Kaptein, 'Remigratie: terug op de politieke agenda', *Migrantenrecht* 1997-6, p. 123-128.

Van Dalen – Van Bekkum 2000

M.A.H. van Dalen-van Bekkum, 'Een uitleg en enige opmerkingen bij de Remigratiewet', *Migrantenrecht* 2003-3, p. 95-104.

Van Traa 2005

J. van Traa, 'Zorgverzekering slokt pensioentje op van Marokkaanse remigrant', *Trouw* 19 december 2005.

Van Langendonck 2010

G. van Langendonck, 'Remigrant in Rif dwaalt langs de instanties', *NRC Handelsblad* 10 februari 2010.

Brochures

Diverse brochures van IND, NMI, SVB, SSR en Landelijke Werkgroep Mudawannah.

Internet

- <www.rijksoverheid.nl>
- <www.statengeneraaldigitaal.nl>
- <www.officielebekendmakingen.nl>
- <www.steunremigranten.nl>
- <www.nmigratie.nl>
- <www.iom-nederland.nl>.
- <www.europa-nu.nl/id/vh7flw0xkeyx/beschikking>

- <www.nieuwsbank.nl/inp/2000/09/19/E089.htm>
- <www.nationaalarchief.nl/emigranten/nl/achtergrondinfo_2.2.asp>
- <www.eenvandaag.nl/buitenland/32206/visumproblemen_marokkaanse_gastarbeiders>
- <www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/allochtonen/publicaties/publicaties/archief/2010/2010-b61-pub.htm>
- <http://www.regioplan.nl/publicaties/rapporten/profielonderzoek_gebruikers_remigratiwet>
- <www.ambassadepaysbasrabat.org/De_Ambassade/Afdelingen/Sociale_Zaken>.
- <www.cvz.nl/verzekeringen/buitenland/buitenland.html>.

Regelgeving en parlementaire stukken

- Emigratie-bijslagregeling van 29 februari 1956, *Stcrt.* 1956, 51.
- Koninklijk Besluit Emigratie-bijslagregeling van 25 oktober 1982, *Stb.* 1982, 774.
- *Kamerstukken II* 1982-1983, 16 102, nr. 20.
- *Kamerstukken II* 1984-1985, 18 939, nr. 1 en 2.
- Experimentele Remigratieregeling 1985, Besluit van 8 november 1985, *Stb.* 1985, 595.
- Besluit van 8 november 1985, *Stb.* 1985, 596.
- Besluit van 27 januari 1987, *Stb.* 1987, 28.
- *Kamerstukken II* 1986-1987, 18 939, nr. 25 en nr. 29.
- Koninklijk Besluit van 5 februari 1988, *Stb.* 1988, 59
- *Kamerstukken II* 1991/92, 22 300 XV, nr. 74
- *Kamerstukken II* 1991/92, 22 146, nr. 2
- *Kamerstukken II* 1992-1993, 22 800 XV, nr. 12
- *Kamerstukken II* 1993-1994, 23 684, nr. 1.
- *Kamerstukken II* 1995/96, 24 401, nr. 7 en nr. 19.
- *Kamerstukken II* 1997-1998, 25 741.
- Besluit van 5 februari 1998, *Stb.* 1998, 59.
- *Kamerstukken II* 1998-1999, 25 741, nr. 3.
- *Kamerstukken II* 1998-1999, 26 333, nr. 1.
- Wet van 22 april 1999, *Stb.* 2000, 129.
- Besluit van 14 oktober 1999, *Stb.* 1999, 446.
- Besluit van 13 maart 2000, *Stb.* 2001, 127.
- Besluit van 15 maart 2000, *Stb.* 2001, 128.
- *Aanhangsel Handelingen II* 2010-2011, 1249

